

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Veiligheid en Justitie

PI Amsterdam Overamstel
Locaties Demersluis, Het Schouw en
De Weg

Inspectierapport
Doorlichting

November 2010

Colofon

Afzendgegevens

Inspectie voor de Sanctietoepassing

Kalvermarkt 53
2511 CB Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.ist.nl

Inhoud

Colofon 3
Voorwoord 9
Samenvatting 11

1	Inleiding 15
1.1	Aanleiding en doel 15
1.2	Reikwijdte van de doorlichting 15
1.3	Toetsingskader 15
1.4	Opzet 16
1.5	Objectbeschrijving 16
1.6	Recent onderzoek 17
1.7	Leeswijzer 18
2	Rechtspositie gedetineerden 19
2.1	Rechtmatige insluiting 19
2.2	Huisregels en introductie 21
2.3	Activiteitenprogramma 23
2.4	Accommodatie 26
2.5	Voeding en winkel 28
2.6	Maatschappelijk contact 30
2.7	Toegang tot zorg 33
2.8	Disciplinaire straffen en maatregelen 36
2.9	Klachtafhandeling 38
2.10	Conclusie 40
3	Omgang met gedetineerden 41
3.1	Screening 41
3.2	Bejegening 43
3.3	Rapportage en documentatie 46
3.4	Conclusie 47
4	Interne veiligheid 49
4.1	Preventie en beheersing van calamiteiten 49
4.2	Agressiebeheersing 51
4.3	Drugsontmoediging 54
4.4	Conclusie 56
5	Maatschappijbeveiliging 59
5.1	Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht 59
5.2	Toekenning verlof 64
5.3	Voorwaardelijke invrijheidstelling 66
5.4	Conclusie 66
6	Maatschappelijke reïntegratie 69
6.1	Vorbereiding nazorg 69
6.2	Reïntegratietrajecten 70
6.3	Conclusie 71
7	Organisatieaspecten 73
7.1	Personeelsmanagement 73
7.2	Communicatie 77

7.3 Integriteit 80

7.4 Conclusie 81

8 Slotbeschouwing 83

Bijlage 1 Oordeel 85

Bijlage 2 Aanbevelingen 87

Bijlage 3 Afkortingen 89

Bijlage 4 Bronnen 91

Bijlage 5 Inspectieprogramma 93

Bijlage 6 Geografische ligging PI 99

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft eind september en begin oktober 2010 een doorlichting uitgevoerd in de drie torens van de PI Overamstel (PIOA) die de functie huis van bewaring hebben.

Eerdere rapporten van de ISt over de PIOA, een doorlichting in 2005 en een vervolgonderzoek in 2009, waren erg kritisch over het functioneren van deze penitentiaire inrichting.

Het rapport van de huidige doorlichting is positiever van toon, ook al signaleert de Inspectie nog wel een aantal punten die verbetering behoeven.

Als de ISt strikt naar de situatie van dit moment gekeken zou hebben, zou haar oordeel hier en daar negatiever uitvallen. De Inspectie wil echter haar constatering van nu plaatsen in het perspectief van een ontwikkelingslijn, en komt daardoor tot een positiever oordeel.

Haar eindconclusie luidt dat de PIOA op de goede weg is, maar dat er onverminderde inspanningen nodig zijn om de hvb-torens op een stabiel goed functionerend niveau te brengen.

W.F.G. Meurs
hoofdinspecteur

Samenvatting

De ISt heeft eind september en begin oktober 2010 de locaties Demersluis, Het Schouw en De Weg van PI Amsterdam Overamstel hierna: de PIOA, doorgelicht op basis van het toetsingskader voor het gevangeniswezen van november 2009. De aanleiding voor dit onderzoek was de toezegging van de voormalig staatssecretaris van Justitie aan de Tweede Kamer dat de ISt in de tweede helft van 2010 zou rapporteren over de situatie in de PIOA. De staatssecretaris deed deze toezegging nadat de ISt bij onderzoek in 2009 onder andere geconstateerd had dat de PIOA gedetineerden onvoldoende rechtenactiviteiten bood. In het huidige onderzoek heeft de Inspectie zich niet beperkt tot het toetsen van de opvolging van de aanbevelingen uit het onderzoek van 2009. De ISt heeft een volledige doorlichting uitgevoerd bij de drie thans als hvb in gebruik zijnde torens van de PIOA. Het betreft Demersluis, Het Schouw en De Weg.

Het doel van de doorlichting is vast te stellen hoe het in deze drie locaties is gesteld met de rechtspositie van gedetineerden, de omgang met gedetineerden, de interne veiligheid, de maatschappijbeveiliging, de maatschappelijke reïntegratie en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. De ISt beschouwt daarbij de drie dimensies beleid, uitvoering en borging.

Het algemene beeld dat uit de doorlichting naar voren komt is dat de ISt veel verbeteringen heeft geconstateerd ten opzichte van het onderzoek in 2009. In sommige gevallen zijn dat verbeteringen in voorbereiding die nog ingevoerd moeten worden. Waar ze al wel ingevoerd zijn betreft het in een aantal gevallen een nog zeer kwetsbaar proces. Kortom de PIOA is op de goede weg, maar er zijn onverminderde inspanningen nodig om de hvb-torens op een stabiel goed functionerend niveau te brengen

Rechtspositie gedetineerden

Over het aspect rechtspositie is de Inspectie redelijk positief. In vergelijking met het onderzoek uit 2009 constateert de Inspectie belangrijke vooruitgang. Zo voldoet het activiteitenprogramma inmiddels grotendeels aan de wettelijke normen.

De Inspectie vindt wel dat het voornemen om het huidige dagprogramma te vervangen snel geëffectueerd dient te worden. Hierbij zal de aandacht niet alleen dienen uit te gaan naar het structureel, voldoende en zonder overlap aanbieden van activiteiten, maar ook naar het tijdstip waarop het dagprogramma aanvangt en eindigt. Door dit meer in lijn te brengen met de tijden die andere inrichtingen hanteren kunnen ook de tijdstippen waarop de maaltijden aangeboden worden gewijzigd worden. Met name voor de gedetineerden op de isoleerafdeling vindt de Inspectie het wenselijk dat er een betere spreiding van de voeding over de dag komt. Voor de afgezonderde gedetineerden hecht de Inspectie er ook aan dat de medische dienst ze dagelijks bezoekt.

Net als voor het nieuwe dagprogramma geldt voor de huisregels dat een nieuwe versie reeds in concept gereed is. Ook het belang om de geactualiseerde huisregels spoedig in te voeren onderstreept de Inspectie.

Tenslotte vraagt de inspectie specifiek aandacht voor het verbeteren van het contact van gedetineerden met de buitenwereld. In de eerste plaats vindt de Inspectie het wenselijk dat schoolgaande kinderen hun gedetineerde ouders minimaal een keer per maand kunnen bezoeken. In de tweede plaats dienen ook gedetineerden die na 16.00 uur in de inrichting binnenkomen direct in de gelegenheid gesteld te worden met een relatie te bellen. Nu kan dat pas de volgende ochtend.

Omgang met gedetineerden

De omgang met gedetineerden kan nog verbeterd worden. Een belangrijk punt is dat de meeste gedetineerden bij eerste plaatsing pas de volgende dag gescreend worden. Ook is er (nog) geen doordachte en gedocumenteerde eigen visie waarin staat beschreven hoe de inrichting verwacht dat personeel met gedetineerden omgaat. Desalniettemin gaat personeel over het algemeen respectvol met gedetineerden om. Wel is er weinig tijd voor gedetineerden.

Positief is het structureel bespreken van gedetineerden in het MDO. De rapportages over gedetineerden, die mede ten behoeve van dit overleg worden opgesteld, kunnen nog aan kwaliteit winnen

Interne veiligheid

De IST is redelijk positief over het aspect interne veiligheid binnen de PIOA. Het beleid voldoet op een enkel aandachtspunt na volledig. Het gaat dan om het vastleggen van afspraken met de politie over het melden en afhandelen van drugsvondst in de inrichting en het voorzien van bepaalde werkinstructies van een datum. De uitvoering voldoet gemiddeld overwegend. Voor het criterium agressiebeheersing geldt echter dat de uitvoering beperkt voldoet. Dit komt doordat er onvoldoende deelname van piw'ers aan het PPO is. Daarnaast kan het cameratoezicht op enkele kwetsbare locaties zoals de luchtplaatsen verbeterd worden en is het wenselijk dat meer camerabeelden opgeslagen kunnen worden. Ook de borging voldoet gemiddeld overwegend.

Maatschappijbeveiliging

Over de maatschappijbeveiliging is de Inspectie minder positief dan over de interne veiligheid. Het beleid voldoet weliswaar gemiddeld overwegend, maar de uitvoering en borging voldoen vooral beperkt. Dit komt met name doordat piw'ers bij de dagelijkse werkzaamheden nog onvoldoende de dienstinstructies als uitgangspunt nemen.

Doordat er geregeld geen werkoverleg is kunnen leidinggevenden de uitvoering van de dienstinstructies ook niet structureel aan de orde stellen. Hetzelfde geldt voor 'Penitentiaire Scherpste'.

Over de multidisciplinaire betrokkenheid bij de verlobbeslissing en het instellen van de vrijhedencommissie is de Inspectie wel positief. De inrichting zal het proces van de besluitvorming rond het vrijhedenbeleid en de resultaten van de verloftoekenning nog wel moeten gaan monitoren.

Maatschappelijke reïntegratie

Op het aspect maatschappelijke integratie gaat in de PIOA de meeste aandacht uit naar de voorbereiding op nazorg. Mede door de relatief ruime bezetting van de mmd-functies lukt het vrijwel altijd om gedetineerden die tot de doelgroep behoren kort na binnenkomst te screenen en aan de slag te gaan met de daadwerkelijke voorbereiding van nazorgactiviteiten. De PIOA onderhoudt daarbij effectieve contacten met relevante externe lokale en regionale partners en de mmd'ers participeren daartoe actief in relevant extern overleg. Dit maakt dat het voor een (volgens mmd'ers: te klein) deel van de populatie mogelijk is om met georganiseerde nazorg de PIOA te verlaten.

Helaas geldt dit in mindere mate voor het aanbod van reïntegratieplannen gebaseerd op de TR-systematiek. De praktijk maakt duidelijk dat deze systematiek onvoldoende resultaat oplevert. Om die reden zoekt de PIOA naar andere wegen om, in nauwe samenwerking met ketenpartners, toch daadwerkelijk een bijdrage te leveren aan de reïntegratie van haar ex-bewoners.

Organisatieaspecten

De PIOA heeft sinds het onderzoek in 2009 belangrijke organisatorische ontwikkelingen doorgemaakt. Het beleid voor personeelsmanagement, communicatie en integriteit is, voor zover dat nog niet aanwezig was, nu grotendeels aanwezig. Het management heeft verwezenlijkt dat de personele bezetting grotendeels op orde is en onderkent het belang van continuïteit in de aansturing en koerst daar zichtbaar op. Ook is er sprake van een integratie van de drie hvb-torens tot één hvb, waardoor processen steeds meer geüniformeerd zijn en personeelsleden steeds vaker op andere locaties worden ingezet.

De Inspectie benadrukt wel dat dit proces nog zeer kwetsbaar is. Het daadwerkelijk realiseren van meer continuïteit in de aansturing is geen eenvoudige opgave. Dat geldt zeker ook voor het meekrijgen van het uitvoerend personeel in het veranderingstraject. Het hoge verzuimpercentage is een indicatie dat piw'ers niet onverdeeld ontvankelijk zijn voor deze veranderingen. Ook het nog onvoldoende structureel plaatsvinden van teamoverleggen tussen piw's is een belangrijke beperking in het veranderingstraject. Hierdoor kan er naast de eerder genoemde onderwerpen nog onvoldoende gecommuniceerd worden over zaken als onderlinge agressie en geweld en integriteit.

Voor integriteit betekent dit dat, hoewel de inrichting het onderwerp prominent op de agenda heeft staan, het nog relatief weinig onder de aandacht van piw'ers komt. Complexbeveiligers van de afdeling beveiliging zijn daarentegen wel goed bekend met het onderwerp. Over de communicatie tussen complexbeveiligers is de Inspectie in zijn algemeenheid positief. De teamoverleggen binnen de afdeling beveiliging gaan doorgaans door en de overige hierboven benoemde onderwerpen krijgen structureel aandacht.

Ten opzichte van 2009 ziet de Inspectie ook een duidelijke verbetering in de communicatie met en over gedetineerden. Er heeft nu structureel een gedeco-overleg plaats en er is een redelijk goed functionerend MDO. De Inspectie is ook positief over de wijze waarop de directie communiceert met de leidinggevenden.

Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen

1. Voer de nieuwe uniforme huisregels en de vertalingen daarvan op korte termijn in en draag zorg voor een goede bekendheid met deze regels onder gedetineerden.
2. Draag zorg voor de invoering van een nieuw dagprogramma dat volledig in overeenstemming is met geldende normen.
3. Kijk kritisch naar de momenten in het dagprogramma waarop gedetineerden voeding verstrekt krijgen. Spreid de momenten waarop gedetineerden in de isoleercellen voeding verstrekt krijgen beter over de dag.
4. Ontwikkel vóór eind 2011 een visie op bejegening.
5. Draag er zorg voor dat piw'ers structureel deelnemen aan het PPO.
6. Blijf investeren in meer continuïteit in de aansturing.
7. Pak het hoge verzuimpercentage aan.
8. Realiseer structureel teamoverleg voor piw'ers.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Aanleiding

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door penitentiaire inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beoordelen. De PI Amsterdam Overamstel, hierna: de PIOA, is een inrichting met een bestemming als huis van bewaring (hvb) en Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC)¹. De ISt heeft de PIOA eerder doorgelicht in 2005 en heeft in 2009 een vervolgonderzoek uitgevoerd. Aanleiding voor de huidige doorlichting waren de resultaten van het vervolgonderzoek in 2009 en de toezeggingen die de voormalig staatssecretaris van Justitie in reactie op de uitkomsten van dat onderzoek aan de Tweede Kamer deed.

Doel

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in de PIOA is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Hierbij wordt, waar relevant, een vergelijking getrokken met de situatie in 2009. Vanwege de toezegging van de staatssecretaris aan de Kamer om specifiek aandacht te besteden aan integriteit wordt op dit criterium uitvoeriger ingegaan dan te doen gebruikelijk bij doorlichtingen. Een analyse van "de integriteitsmeldingen en de gronden die hebben geleid tot ontslag" waarover de staatssecretaris in de brief aan de Kamer sprak, heeft de ISt niet gemaakt omdat het niet op de weg van de ISt ligt individuele casuïstiek te onderzoeken.

Zoals ook bij andere doorlichtingen gebruikelijk doet de ISt aan de hand van haar oordeel verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting beperkt zich tot de locaties Demersluis, Het Schouw en De Weg. Deze locaties vormen in de huidige organisatiestructuur van het gevangeniswezen samen met de locaties De Schans, De Singel en Het Veer de vestiging PIOA Amsterdam Overamstel heet. De overige locaties van deze vestiging zijn niet in dit onderzoek betrokken. De hvb-locatie De Schans staat momenteel leeg en de twee PPC-locaties De Singel en Het Veer komen in een toekomstig specifiek op de PPC's gericht landelijk onderzoek aan de orde.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van de PIOA heeft de ISt het standaardtoetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt. Dit toetsingskader is gebaseerd op (inter)nationale wet- en regelgeving.² Het toetsingskader omvat de aspecten:

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;
- interne veiligheid;

¹ Een PPC is een p.i. of afdeling binnen een p.i. voor gedetineerden die een psychiatrische stoornis hebben. Zij krijgen extra psychologische begeleiding en worden na het uitzitten van de detentie ook nog extra begeleid. In Nederland zijn inmiddels vijf PPC's

² Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire's en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Zie voor het volledige toetsingskader de website van de ISt (www.inspectiesanctietoepassing.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

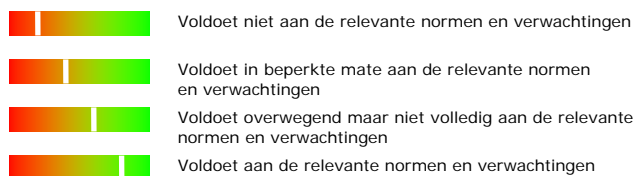
- maatschappijbeveiliging
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatie.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting.

Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De ISt komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies beleid, uitvoering en borging:

- Bij de dimensie beleid beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie uitvoering stelt de ISt vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie borging gaat de ISt na in hoeverre op handelniveau de toepassing van het beleid is zeker gesteld en in hoeverre de p.i. het beleid periodiek evalueert op effectiviteit en zo nodig bijstelt.

De ISt geeft haar oordeel weer in de volgende vier waarderingen:

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in de p.i. en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de p.i. verstrekte documentatie stelt de ISt eventueel aanvullende informatievragen op. De ISt zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over het beleid, de uitvoering en de borging (zie 1.3).

De doorlichting van de PIOA is uitgevoerd door vijf inspecteurs in een periode van vijf dagen.

Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 17 augustus 2010 heeft de ISt de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 28 en 29 september en op 4, 5 en 12 oktober 2010 uitgevoerd. De vestigingsdirecteur heeft op 9 november 2010 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 18 november 2010 ontvangen. Op 25 november heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

De PIOA is gehuisvest in een complex dat in totaal zes woontorens omvat die verbonden zijn door middel van een centrale gang. De torens zijn 14 bouwlagen

hoog. Per toren zijn op de begane grond de werkzalen gesitueerd en op de eerste verdieping de entree die vanuit de centrale gang toegang geeft tot de toren. Op de tweede verdieping zijn kantoor- en activiteitenruimten zoals de spreekkamer voor de medische dienst, de bibliotheek en ruimten voor groepsgesprekken en onderwijs. Daarna volgen de zogeheten paviljoens. Ieder paviljoen bestaat uit twee bouwlagen en huisvest per bouwlaag 12 gedetineerden.³ Met in totaal vijf paviljoens per toren betekent dat een totale capaciteit van 120 cellen. Er zijn momenteel geen cellen als meerpersoonscel in gebruik.

Annex aan iedere toren is een luchtplaats en per twee torens is er sportaccommodatie.

De centrale gang, die de torens met elkaar verbindt, is ruim 250 meter lang en 8 meter breed. Via deze gang vindt alle personenverkeer van- en naar het voorgebouw plaats.

In het carré-vormige voorgebouw zijn de centrale ondersteunende diensten ondergebracht die de bedrijfsprocessen van de PIOA ondersteunen. Ook is er de bezoeker afdeling waar gedetineerden hun relaties of advocaat ontmoeten. Bezoekers komen binnen via een centrale entree met afzonderlijke toegang voor personeel, ambtelijk bezoek en gedetineerdenrelaties.

De exploitatie van het gebouw is relatief kostbaar omdat, door de indeling van het complex in relatief kleine units, er veel personeel nodig is voor toezicht en bejegening. Daarnaast is er al jaren sprake van een slecht binnenklimaat omdat in het aanvankelijke ontwerp de luchtverversing vrijwel geheel mechanisch was. Door middel van gebouwelijke aanpassingen komt er hier en daar nu wel frisse lucht naar binnen.

Omdat er, vanwege genoemde problematiek, al jaren sprake is van een verhuizing van deze detentievoorziening naar Zaanstad, was er in de loop van dit decennium sprake van fors achterstallig onderhoud. Omdat de verblijfs-, arbeids-, en veiligheidsomstandigheden onder een aanvaardbaar minimum dreigden te komen besloot DJI in samenwerking met de RGD tot een zogenaamde instandhoudingsoperatie. Ondanks deze 'facelift' ziet de directie uit naar effectivering van het voornemen om nieuwbouw te realiseren.

Tabel 1 Capaciteit en bestemmingen PI Amsterdam Overamstel: Demersluis, Het Schouw en De Weg

Bestemming	Cellen	Plaatsen	Mpc-plaatsen	
			Aantal	Percentage
Huis van bewaring	336	336	0	0%
EZV	24	24	0	0%
Totaal	360	360	0	0%

1.6 Recent onderzoek

De Ist voerde eerder een doorlichting uit van PI Amsterdam in 2005.

³ Dit aantal is uitsluitend van toepassing op de torens met een bestemming als huis van bewaring.

De ISt betrok een of meerdere van de drie torens Het Schouw, Demersluis en De Weg in de themaonderzoeken:

- Ouders met minderjarigen in vreemdelingenbewaring (2005)
- Informatieoverdracht in de executieketen (2007)
- Terugdringen Recidive (2009)
- Verantwoorde zorg voor delinquenten met psychiatrische of ernstige psychologische problemen (samen met de IGZ⁴ in 2009)

De ISt betrok de drie torens Het Schouw, Demersluis en De Weg in het vervolgonderzoek:

- PI Amsterdam (2009)

De IGZ voerde het volgende onderzoek uit in een of meerdere van de drie torens Het Schouw, Demersluis en De Weg:

- Medische diensten in penitentiaire inrichtingen (2008)

1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. Elke paragraaf opent met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie. Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

2 Rechtspositie gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de rechtspositie van de gedetineerden in de PIOA. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie bij de vraag of de rechten van gedetineerden zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd

2.1 Rechtmatige insluiting

Criterion

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en vastlegt in het gedetineerdedossier. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in oktober 2006 een flatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

Bij binnenkomst in een penitentiaire inrichting gaan gedetineerden eerst naar de binnenkomstenafdeling (het BAD). Hier worden ze gevisiteerd en dienen ze hun goederen af te geven. Voor waardevolle goederen zoals identiteitspapieren en sierraden zijn er speciale preciosazakjes. In aanwezigheid van de gedetineerde doet de medewerker BAD de waardevolle goederen in deze zakjes. Op de zakjes staan de gegevens van de gedetineerde. Hiervan maakt de BAD-medewerker drie kopieën. De gedetineerde ontvangt een kopie, de afdeling BAD houdt zelf een kopie en de afdeling bevolkingsadministratie (BVA) ontvangt een kopie.

De opslag van de preciosazakjes geschiedt bij de BVA. Hiervoor gebruikt de BVA een opslagruimte in de eigen werkkamer. In haar onderzoek van 2009 constateerde de ISt dat deze ruimte eenvoudig betreden kon worden door onbevoegden. Inmiddels heeft de inrichting een voorziening getroffen. De deur naar de opslagruimte staat overdag om praktische redenen nog open, maar de deur naar de werkkamer waarin de ruimte zich bevindt is overdag consequent afgesloten.

De inschrijving van gedetineerden gebeurt bij de afdeling BVA. Hierbij werkt de afdeling volgens de landelijke procesbeschrijving BVA. Teneinde te borgen dat gedetineerden op basis van een rechtmatige titel worden ingesloten, controleert een collega elke inschrijving. Daarna fiatteert het hoofd BVA, of de eerste medewerker BVA de inschrijving. Het Bureau Management Ondersteuning (BMO) selecteert vervolgens wekelijks per locatie 15 dossiers van gedetineerden in het geautomatiseerde registratiesysteem TULP. De BVA legt deze dossiers voor aan de verantwoordelijke directieleden, die zo een steekproefsgewijze controle op het flatteringsproces uitvoeren.

Bij de inschrijving legt de BVA de biometrische gegevens van de gedetineerde vast. Hierbij volgen medewerkers een procesbeschrijving biometrie, die gebaseerd is op de landelijke procesbeschrijving biometrie en is aangevuld met lokale procedures biometrie. Volgens de BVA heeft de biometrische apparatuur nog wel eens last van storingen. De BVA geeft aan dat BVA- en biometrie-procedures regelmatig worden geëvalueerd en dat ze deze evaluatie sinds kort schriftelijk vastlegt. Van de controle en verificatie van identiteitspapieren van gedetineerden die daarover beschikken houdt de BVA een registratie bij.

Oordeel

Insluiting

Beleid = 4

Uitvoering = 4

Borging = 4

De inrichting beschikt over de (landelijke) procesbeschrijvingen voor BVA en biometrie en werkt overeenkomstig. Daarmee voldoen het beleid en de uitvoering volledig. Inschrijvingen worden gecontroleerd en gefiatteerd en de directie voert een steekproefsgewijze controle uit. Biometrie-procedures worden ook regelmatig schriftelijk geëvalueerd en van de controle en verificatie van de identiteitspapieren houdt de BVA een registratie bij. Daarom voldoet ook de borging volledig.

2.2 Huisregels en introductie

Criterion

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het Model huisregels penitentiaire inrichtingen.⁵ Daarnaast acht de IST het van belang dat de medewerkers van de inrichting met iedere op een afdeling inkomende gedetineerde een intakegesprek houdt met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

Bevindingen

Van de BAD- en BVA-afdeling in het voorgebouw gaan gedetineerden naar één van de drie hvb-torens. In eerste instantie naar een inkomstenafdeling waar ze, als ze voor 16.00 uur binnenkomen, een intakegesprek hebben. Gedetineerden die later binnenkomen hebben dit intakegesprek doorgaans de volgende dag. Bij het intakegesprek ontvangen gedetineerden een uittreksel van de huisregels en legt een piw'er de gang van zaken in de inrichting uit. Indien iemand geen Nederlands spreekt, vraagt personeel aan medegedetineerden als tolk op te treden. Bij het intakeproces werkt personeel volgens een procesbeschrijving en maakt het gebruik van checklisten. Piw'ers registreren de intake in TULP. De mate waarin afdelingshoofden actief controleren of de intake tijdig heeft plaatsgevonden verschilt per toren.

Ook de mate waarin gedetineerden tevreden zijn over de manier waarop ze bij binnenkomst over de gang van zaken binnen de inrichting geïnformeerd worden, verschilt per toren. In Demersluis vinden gedetineerden dat ze goed geïnformeerd worden, er zijn echter weleens zaken die ze zelf moeten ontdekken. In De Weg en Het Schouw zijn gedetineerden hierover negatiever. Daar geven ze aan dat veel vragen onbeantwoord blijven en personeel weinig tijd heeft.

Doordat de inrichting heeft deelgenomen aan de pilot Inkomsten Screening en Selectie (ISS), is er intensief gekeken naar het inkomstenproces. Uit gesprekken met medewerkers blijkt echter dat incidenten niet standaard leiden tot een evaluatie van het inkomstenproces.

Na een verblijf van enkele dagen tot weken op de inkomstenafdeling gaan gedetineerden naar een reguliere verblijfsafdeling. Op deze afdeling legt personeel de afdelingsregels uit aan gedetineerden. Specifieke gegevens over de gedetineerden en bijzondere aandachtspunten draagt de inkomstenafdeling zowel elektronisch via TULP als telefonisch over aan de verblijfsafdeling.

Op de ene verblijfsafdeling zijn de huisregels makkelijker toegankelijk dan op de andere. In Demersluis hebben gedetineerden een verkorte versie op cel en kunnen ze op de afdeling een uitgebreide versie inzien. In Het Schouw hebben niet alle gedetineerden van de reguliere afdelingen een verkorte versie van de huisregels op cel en weten de gedetineerden waarmee de IST sprak over het algemeen niet hoe ze inzage in de volledige versie van de huisregels kunnen krijgen. Ook in De Weg ontbreekt de verkorte versie van de huisregels op een afdeling. De reden hiervan is

⁵ De minister van Justitie heeft het Model huisregels penitentiaire inrichtingen vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de per inrichting door de directeur vast te stellen huisregels.

dat de verkorte versie gedateerde informatie bevat. Daarom is in overleg met de Gedetineerdencommissie (Gedeco) besloten om, in afwachting van de nieuwe huisregels, deze verkorte versies reeds van de afdelingen te verwijderen. Ook de uitgebreide, voor gedetineerden bestemde, versie van de huisregels kan in De Weg niet op alle afdelingen door personeel getoond worden. In de bibliotheek van De Weg blijkt deze versie echter, net als in de bibliotheken van Demersluis en Het Schouw, wel beschikbaar.

De nieuwe uniforme huisregels voor de drie hvb-torens zijn reeds gereed, maar lagen ten tijde van de doorlichting voor aan de commissies van toezicht (cvt's). Vanzelfsprekend was daarom ook een vertaling van deze nieuwe huisregels nog niet beschikbaar. Hoewel de inrichting aangeeft dat de oude versie zowel in het Frans als in het Engels beschikbaar is, trof de Inspectie deze vertalingen niet aan.

Oordeel

Introductie

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

De intake is vastgelegd in een procesbeschrijving en er zijn checklisten aan de hand waarvan de intake plaats dient vinden. De huisregels zijn op onderdelen, met name in De Weg, gedateerd. Naar verwachting zullen de nieuwe huisregels op korte termijn worden ingevoerd. Gedetineerden zijn wisselend tevreden over de intake en ook wisselend bekend met de mogelijkheden om de huisregels in te zien. Huisregels in andere talen zijn niet eenvoudig te verkrijgen. De pilot ISS heeft tot nadenken over het inkomstenproces geleid, incidenten leiden echter niet standaard tot een evaluatie van het inkomstenproces. Het beleid, de uitvoering en de borging voldoen overwegend.

Aanbeveling

Voer de nieuwe uniforme huisregels en de vertalingen daarvan op korte termijn in en draag zorg voor een goede bekendheid met deze regels onder gedetineerden.

2.3 Activiteitenprogramma

criterium

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal regimeactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week waarvan tenminste twee blokken van twee uur aaneengesloten). Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur activiteiten te krijgen aangeboden.

Bevindingen

Net als voor de huisregels geldt voor het dagprogramma dat de inrichting een nieuwe versie heeft opgesteld die ten tijde van de doorlichting nog niet was ingevoerd. Dit nieuwe conceptdagprogramma zou in overeenstemming zijn met de landelijke richtlijnen binnen het programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW). Door de planning van de personeelsinzet te koppelen aan de planning van de activiteiten voor gedetineerden verwacht DJI tot een efficiëntere inzet van personeel te komen. Dit specifieke onderdeel van MGW staat bekend als het Programma Optimalisering Personeel Inzet (OPI).

De inrichting heeft het nieuwe conceptdagprogramma voorgelegd aan de medezeggenschap en deze heeft hier geen instemming aan verleend.⁶ De Inspectie heeft bij deze doorlichting dan ook gekeken naar de 'oude' thans van toepassing zijnde dagprogramma's. Zowel de dagprogramma's als de daarin opgenomen activiteiten zijn op de afdelingen beschikbaar en inzichtelijk voor gedetineerden. Voor Demersluis en Het Schouw geldt dat de dagprogramma's nagenoeg gelijk zijn, de Weg heeft een eigen indeling van het dagprogramma. Wat de dagprogramma's gemeen hebben is dat ze vroeger aanvangen en eindigen dan in andere inrichtingen. Om 7.00 uur 's ochtends begint het programma en uiterlijk om 16.00 uur zitten gedetineerden weer 'achter de deur'. De duur van het dagprogramma en van de netto uren voor regimesactiviteiten komen nagenoeg overeen met de wettelijke normen en met het uitvoeringsbeleid van DJI. Gedetineerden kunnen dagelijks netto een uur luchten, kunnen een uur per week bezoek ontvangen, hebben wekelijks twee keer drie kwartier binnen- of buitensport, kunnen wekelijks de bibliotheek bezoeken en buitenlandse, juridische en religieuze lectuur inzien, hebben vrijwel allemaal arbeid en ruim voldoende recreatietijd. De recreatietijd is gemiddeld 11 uur, waar zes uur is voorgeschreven. Er is echter niet voorzien in blokken van twee uur aaneengesloten recreatie.

De belangrijkste verbetering ten opzichte van het onderzoek van de Ist in 2009 is dat er nu wel aan vrijwel alle gedetineerden arbeid wordt aangeboden. Weliswaar is dit met ongeveer 13 uur per week minder dan de beoogde 20 uur die DJI voorschrijft, maar de arbeid die wordt aangeboden gaat vrijwel altijd door en er zijn vrijwel geen wachtlijsten. Gedetineerden uit Het Schouw en Demersluis werken in beginsel eerst in de wasserij en gaan na drie maanden naar de reguliere arbeidszalen waar papierwerk wordt vervaardigd (snijden, sorteren en sealen). De gedetineerden uit De Weg starten direct op de eigen werkzalen. Waar ze draadbomen tot aanhangers assembleren.

Een andere verbetering is dat het proces rondom het bezoek beter georganiseerd is. Gedetineerden worden tijdig naar bezoek gestuurd en als bezoek korter is dan

⁶ Op dit onderwerp wordt in paragraaf 7.1 uitvoeriger ingegaan.

bedoeld of niet doorgaat stelt personeel de oorzaak vast in plaats van automatisch te compenseren.

Hoewel gedetineerden over het algemeen tevreden zijn over de aangeboden activiteiten is er ook belangrijke kritiek. Zo zijn de mogelijkheden om de bibliotheek te bezoeken beperkt. In het programma is er vaak maximaal een half uur voor bibliotheekbezoek ingeroosterd. In de praktijk moeten gedetineerden regelmatig kiezen tussen douchen na de sport of bezoek aan de bibliotheek. Ook op andere momenten moeten ze een keuze maken tussen activiteiten omdat die te dicht op elkaar zijn ingepland, of tegelijkertijd plaatsvinden. Zo valt het bezoek wel eens in de recreatietijd en moeten gedetineerden op bepaalde momenten kiezen tussen luchten en de gebedsdienst.

Een specifiek punt van kritiek betreft het vroege tijdstip (7.45 uur) waarop voor bepaalde afdelingen enkele keren per week het luchten aanvangt. In de winter is het dan nog donker. Een algemene klacht van gedetineerden is dat ze wel erg veel en lang achter elkaar op cel moeten verblijven. Om 16.00 uur eindigt het dagprogramma en de volgende ochtend om 7.00 uur gaat de celdeur weer open. Wat voor arbeid geldt, dat geldt ook voor de andere activiteiten: er is weinig uitval. Indien een activiteit uitvalt dan is het uitgangspunt dat gedetineerden dit gecompenseerd dienen te krijgen. Doordat er echter weinig ruimte in het dagprogramma is, lukt dit niet altijd. Bij uitval van arbeid wordt er niet standaard gecompenseerd. De redenering onder personeel is dat gedetineerden meer recreatie krijgen dan wettelijk is voorgeschreven en dat de compensatie dus in feite al gegeven is. De vestigingsdirecteur heeft aangegeven zich niet te kunnen vinden in deze denkwijze en te sturen op volledige uitvoering van rechtenactiviteiten.

De inrichting registreert de uitval van activiteiten volgens een eenduidig format voor de drie torens. De commissies van toezicht (cvt's) worden periodiek over de uitval van activiteiten geïnformeerd. Een speciaal daarvoor ingestelde werkgroep heeft onderzocht welke wijzigingen er in het nieuwe dagprogramma moeten worden doorgevoerd en heeft zich daarbij laten informeren door de Gedeco en de cvt's.

Oordeel

Activiteiten

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 4

Het beleid en de uitvoering voldoen overwegend. De dagprogramma's en de daarin opgenomen activiteiten zijn inzichtelijk voor gedetineerden en voldoen grotendeels aan de wettelijke normen en het uitvoeringsbeleid van DJI. De Inspectie vindt het vroege tijdstip waarop het dagprogramma aanvangt en eindigt echter niet wenselijk. Hierdoor moeten gedetineerden soms in het donker luchten en worden ze reeds om 16.00 uur weer ingesloten. Ook moeten gedetineerden door de huidige opzet van het dagprogramma soms kiezen tussen activiteiten. De inrichting biedt meer recreatie dan is voorgeschreven, maar er worden geen blokken van twee uur aaneengesloten recreatie aangeboden. Tenslotte wordt arbeid in tegenstelling tot een jaar geleden wel structureel aangeboden, maar is de door DJI voorgeschreven norm van 20 uur nog niet volledig in het activiteitenprogramma opgenomen. In de praktijk worden activiteiten conform het programma aangeboden en gaan vrijwel altijd door. Indien activiteiten uitvallen wordt er zoveel mogelijk gecompenseerd. Door de opzet van het dagprogramma is dit echter niet altijd mogelijk. De borging voldoet volledig omdat de inrichting de uitval van activiteiten registreert, daarover rapporteert aan de cvt's en het huidige dagprogramma heeft geanalyseerd en de uitkomsten daarvan gebruikt heeft bij het opstellen van een nieuw dagprogramma.

Aanbeveling

Draag zorg voor de invoering van een nieuw dagprogramma dat volledig in overeenstemming is met geldende normen. Ga na welke voorwaarden vervuld moeten zijn om het tijdstip van aanvang en van einde dagprogramma in overeenstemming te brengen met de tijden die ook in andere penitentiaire inrichtingen gehanteerd worden.

2.4 Accommodatie

Criterion

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 dient een inrichting, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking te hebben over een substantieel aantal meerpersoonscellen.⁷ Meestal zijn dit éénpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven. Het is van belang dat de inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven goed onderhoudt en aan hen de mogelijkheid biedt hun kleding schoon te houden. Zij krijgen gelegenheid hun beddengoed regelmatig verschoonen en minimaal twee keer per week te douchen. Het Model huisregels penitentiaire inrichtingen schrijft een aantal zaken dwingend voor die op hygiëne betrekking hebben.

Bevindingen

Het vloer- en raamoppervlak van de cellen en de indeling en inrichting voldoen aan de minimale eisen die daaraan gesteld worden. De afdelingen zijn sober ingericht, maar schoon. Er is zichtbaar aandacht voor onderhoud en hygiëne. Elke afdeling heeft gedetineerden aangesteld als reinigers voor het schoonhouden van de algemene voor gedetineerden toegankelijke ruimtes op de afdelingen. Elke gedetineerde dient minstens een keer per week de eigen cel te reinigen. Bij celinspecties kijkt het personeel niet alleen naar veiligheidsaspecten, maar controleert ze ook de reinheid van de cel. Voor de algehele reinheid op de eigen paviljoens zijn de afdelingen zelf verantwoordelijk, hier wordt niet van buiten de afdeling op toegezien. De schoonmaak van andere voor gedetineerden toegankelijke algemene ruimtes in het gebouw geschiedt eveneens door reinigers onder aansturing van een werkmeester van de arbeid. Het reinigen van de sportzalen gebeurt door een gedetineerde die wordt aangeduid als de sporthulp. Voor ruimtes die niet toegankelijk zijn voor gedetineerden zet de inrichting een extern schoonmaakbedrijf in. De inrichting controleert de prestaties van dit schoonmaakbedrijf vier keer per jaar.

De richtlijnen technische hygiënezorg van DJI zijn bij facilitaire zaken bekend en uitgewerkte instructies hangen in de kasten met reinigingsmateriaal van het schoonmaakbedrijf. Op de verblijfsafdelingen zijn deze richtlijnen en instructies echter niet bekend.

In de ruimtes waar de medische dienst werkt, is regelmatig controle. De keukens en restaurants worden een keer per jaar grondig gereinigd door een extern bedrijf.

Op de afdelingen zijn douches die gedetineerden tijdens de recreatie kunnen gebruiken. In principe zijn er voldoende mogelijkheden om te douchen. Wel is het zo dat het bibliotheekbezoek soms direct volgt na de sport waardoor er dan niet direct gedoucht kan worden, tenzij de gedetineerden afzien van een bezoek aan de bibliotheek.

Op de ene afdeling wassen de reinigers de kleding wekelijks voor gedetineerden en op de andere afdeling wassen de gedetineerden hun kleding zelf. Gedetineerden geven aan dat hiervoor voldoende mogelijkheden bestaan. Ook ontvangen ze wekelijks schoon beddengoed.

⁷ Het streven was 13 procent meerpersoonscellen van de totale inrichtingscapaciteit. In geval van duo-cellen betekent dat 23 procent plaatsen in een meerpersoonscel.
Pagina 26 van 99

Gedetineerden klagen vooral over het klimaat in de inrichting. De luchtkwaliteit laat volgens hen te wensen over omdat het ventilatiesysteem de lucht van beneden naar boven door het gebouw blaast. Hoe hoger in de torens hoe minder fris de lucht is.⁸ Daar komt bij dat het in de zomer vooral boven in de torens erg warm kan worden. Helemaal bovenin de torens bevinden zich de isoleerafdelingen. Personeel noemt deze afdelingen 'het dak'. De Inspectie constateerde dat er in het verleden bij het aanpassen van de isoleerafdelingen een merkwaardige keuze is gemaakt. Destijds hing voor de ramen luxaflex om het zonlicht buiten te houden. Omdat deze luxaflex door gesepareerde gedetineerden gebruikt kon worden om suicide te plegen is in elke isoleercel een tweede raam voor de luxaflex geplaatst. Nu hangt de niet te bedienen openstaande luxaflex daar in het luchtledige tussen twee ramen zonder de zon te weren. Op 'het dak' zijn ook de luchtkooien voor de gedetineerden in isolatie. Deze geven een vrij zicht op de buitenlucht en een wijds uitzicht over Amsterdam. Gedetineerden hebben in deze luchtkooien tevens de mogelijkheid om onder een overkapping te schuilen tegen de regen. Ook op de reguliere lichtplaatsen aan de voet van de torens kunnen gedetineerden onder een overkapping schuilen tegen de regen.

Oordeel

Accommodatie

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

Cellen voldoen aan de daaraan gestelde normen, de afdeling facilitaire zaken is bekend met de richtlijn technische hygiënezorg DJI en instructies om hieraan uitvoering te geven zijn aanwezig. Op de verblijfsafdelingen zijn richtlijnen en instructies echter niet bekend. Daarmee voldoet het beleid overwegend en niet volledig. Ook de uitvoering en de borging voldoen overwegend. Weliswaar is het schoon in de inrichting, zijn schoonmaaktaken duidelijk belegd en is hierop over het algemeen ook toezicht, maar er zijn ook enkele aandachtspunten. Zo zijn er veel klachten over de luchtkwaliteit en de 's zomers hoge temperaturen in het gebouw. Ook plaatst de Inspectie een vraagteken bij de niet zonwerende luxaflex in de isolatiecellen. Tenslotte kan de reinheid op de afdelingen beter geborgd worden door hier vanuit een algemene dienst geregeld naar te laten kijken.

⁸ De inrichting heeft de luchtkwaliteit laten testen en deze zou voldoen aan de daarvoor geldende normen.

2.5 Voeding en winkel

Criterion

De artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw bepalen dat de inrichting bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening houdt met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van gedetineerden. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen (pve) opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen in meerderheid van de gevallen cateringbedrijven de voeding leveren, dienen zij te voldoen aan dit pve.⁹ Op grond van artikel 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaatsvindt, varieert per inrichting.

Bevindingen

Gedetineerden kunnen per dag drie maaltijden nuttigen. Ze krijgen dagelijks een half brood en een opgewarmde diepgevroren maaltijd. In De Weg ontvangen gedetineerden de warme maaltijd als lunch om 12.00 uur. In Demersluis en Het Schouw als avondeten tussen 15.30 en 16.00 uur zodat uiterlijk om 16.00 uur alle gedetineerden ingesloten kunnen worden. Over het vroege tijdstip waarop de warme maaltijd in Demersluis en Het Schouw wordt aangeboden bestaat onder gedetineerden veel onbegrip. Temeer omdat ze zeer beperkte mogelijkheden hebben om zelf te koken. Hoewel er keukens op de afdelingen aanwezig zijn, heeft de inrichting een aantal jaren geleden besloten dat gedetineerden hier geen gebruik meer van kunnen maken. Als alternatief zijn er nu per afdeling, in een algemene ruimte, een of twee magnetrons beschikbaar. Voor gedetineerden die daarvoor in aanmerking komen, zijn er koosjer of halal maaltijden.

Gedetineerden die in de isoleercellen verblijven krijgen drie keer per dag op gezette tijden een maaltijd. Dit gebeurt om respectievelijk 9.00 uur 's ochtends en om 12.00 uur en 15.30 uur 's middags. Binnen een tijdsbestek van 6,5 uur krijgen ze dus alle voeding. Tussen 15.30 uur 's middags en 9.00 uur 's ochtends, een periode van 17,5 uur krijgen ze geen voeding. In de loop van de avond wordt er enkel nog thee of koffie gebracht.

De voeding in de PIOA wordt door Sodexo aangeleverd. Dit gebeurt volgens het mantelcontract dat DJI met Sodexo heeft gesloten. Sodexo hanteert hierbij het eigen kwaliteitssysteem. De afdeling Facilitaire Zaken van de PIOA proeft ter controle regelmatig maaltijden. Ook controleert de GGD vier tot zes keer per jaar de kwaliteit van de voeding. De Gedeco's verzamelen klachten van gedetineerden over voeding en stellen de directie daarvan in kennis.

Over het algemeen vinden gedetineerden de warme maaltijden vooral smaakloos en klagen ze over het gebrek aan variatie. Ze krijgen vaak hetzelfde voorgeschoteld. Ook vinden ze de keuze in broodbeleg beperkt. In de PIOA zijn er geen klachten over de hoeveelheid eten. Brood wordt regelmatig weggegooid en dat geldt ook voor de warme maaltijden als gedetineerden zelf een maaltijd klaarmaken van producten die ze in de winkel kopen.

De winkel ontvangt deze producten van APS. Volgens de PIOA stemt APS de winkelprijzen in penitentiaire inrichtingen landelijk af. Gedetineerden geven aan dat de winkelproducten erg duur zijn. Ook heeft de winkel volgens hen weinig variatie in het aanbod. Dit zou mede komen doordat gedetineerden uitsluitend met de

⁹ Een enkele inrichting van het gevangeniswezen bereidt de voeding nog vers in eigen keuken.

magnetron maaltijden kunnen bereiden. In afstemming met de Gedeco van Demersluis is de winkellijst onlangs aangepast.

Oordeel

Voeding

Beleid = 2

Uitvoering = 2

Borging = 4

Levering van voeding gebeurt conform landelijke afspraken. De inrichting voert het beleid om reeds om 15.30 uur de warme maaltijd te serveren in het Schouw en Demersluis. Dit hangt samen met het vroege moment waarop het dagprogramma eindigt. De Inspectie plaatst haar vraagtekens bij dit beleid en begrijpt dat hierover onvrede bestaat onder gedetineerden. Doordat er ruim voldoende brood is kunnen gedetineerden in de avonden nog wel iets eten. Dat geldt niet voor de gedetineerden in de isoleercellen. De lange periode dat zij geen voeding verstrekt krijgen vindt de Inspectie onwenselijk. Daarom voldoen het beleid en de uitvoering beperkt.

De Gedeco fungeert als spreekbuis richting de directie om klachten over voeding en het winkelassortiment kenbaar te maken, bovendien is de winkellijst onlangs aan een evaluatie onderworpen en aangepast. Omdat Sodexo volgens een kwaliteitssysteem werkt, de inrichting de maaltijden laat proeven en de GGD regelmatig de kwaliteit van de voeding controleert voldoet de borging.

Aanbeveling

Kijk kritisch naar de momenten in het dagprogramma waarop gedetineerden voeding verstrekt krijgen. Breng deze momenten in lijn met wat gebruikelijk is in andere penitentiaire inrichtingen. Spreid de momenten waarop gedetineerden in de isoleercellen voeding verstrekt krijgen beter over de dag.

2.6 Maatschappelijk contact

Criterion

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden ten minste 1 uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal 10 minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand. Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van artikel 24 lid 4 van de European prison rules (EPR) verwacht de ISt dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden maandelijks op bezoek kunnen komen. Bovendien dient een p.i. ten minste vier keer per jaar, buiten het reguliere bezoek om, ouder-kinddagen te organiseren.

Bevindingen

Het organiseren van bezoek voor gedetineerden is in de PIOA een complex logistiek proces dat vraagt om goede afspraken en communicatie tussen voorgebouw en torens. Het bezoek heeft namelijk plaats in het voorgebouw en het vergt enige tijd om daar vanuit de torens te komen. Nadat het bezoek zich heeft aangemeld informeert het voorgebouw namelijk de meldkamer in de toren waar de gedetineerde verblijft. Deze informeert het personeel op de verblijfsafdeling dat de gedetineerde vervolgens informeert dat zijn bezoek is gearriveerd.¹⁰ Vanaf dat moment dient hij een hele route door het gebouw af te leggen. Eerst met de lift naar beneden waar hij bij de meldkamer op vertoon van zijn gedetineerdenpasje een loopbriefje ontvangt. Dan door de lange gang die de torens met het voorgebouw verbindt. Aan het einde van de gang dient hij zijn loopbriefje en pasje te tonen, ondergaat hij een biometrische controle en gaat hij door een metaaldetectiepoortje. Hij vervolgt zijn weg naar de post hoekpunt waar hij opnieuw zijn loopbriefje en pasje toont. Personeel aldaar vertelt hem in welke bezoekszaal hij plaats dient te nemen. Ook daar dient hij zich te identificeren en ondergaat hij een biometrische controle.¹¹

In het verleden kwam het geregeld voor dat bezoek geruime tijd moest wachten voordat de gedetineerden arriveerden. Een deel van de bezoektijd was dan reeds verstreken en dit leidde tot veel klachten. Omdat de inrichting geen goed zicht had op het eigen logistieke proces was vaak onduidelijk wat de oorzaak was van het te laat aanvangen van bezoek. Veel verzoeken om compensatie werden daardoor onterecht toegekend. Gedetineerden wisten dit en maakten misbruik van de situatie.

Nu is dat anders. Het bezoekproces is uitgebreid geëvalueerd en dat heeft tot enkele wijzigingen geleid. Van bezoekers verwacht de inrichting dat ze minimaal een half

¹⁰ Omdat de looproute vanaf De Weg naar het voorgebouw het langst is stuurt personeel sinds kort gedetineerden standaard een kwartier voor aanvang richting het bezoek, ongeacht of al is doorgegeven dat de bezoekers zijn gearriveerd. Door deze nieuwe werkwijze komen gedetineerden vrijwel niet meer te laat bij het bezoek.

¹¹ Zie voor een nadere beschrijving van het bezoekproces de paragrafen 4.3 en 5.1 die respectievelijk ingaan op de vraag hoe wordt voorkomen dat via het bezoek drugs de inrichting in wordt gebracht en hoe wordt voorkomen dat gedetineerden de inrichting ontvluchten door zich te verwisselen met het bezoek.

uur voor aanvang van het bezoek aanwezig zijn. Ze worden hierover bij het maken van de telefonische afspraak geïnformeerd.

Personeel bij de receptie registreert het moment van aankomst in de inrichting. Vangt het bezoek te laat aan omdat de bezoeker te laat is dan krijgt de gedetineerde geen compensatie. Is het bezoek op tijd, maar stuurt personeel de gedetineerde te laat naar het voorgebouw dan ontvangt de gedetineerde wel compensatie.

Er zijn in totaal acht bezoeksalen in PI Over-Amstel die zowel door het hvb als door het PPC gebruikt worden. Tussen zaal 4 en 5 zit een luik met een glazen wand zodat daar bezoek achter glas kan plaatsvinden.¹² In de bezoeksalen zijn de gedetineerden van de bezoekers gescheiden door een slangopstelling.¹³ Personeel geeft aan dat in bepaalde zalen de stoeltjes vrij ver van de slang afstaan en in de grond verankerd zijn, waardoor de afstand tussen bezoekers en gedetineerden onnodig groot zou zijn. Ook zijn de stoeltjes vrij klein en niet geschikt voor zwaarlijvige personen.

In elke bezoeksaal is een beperkte hoeveelheid kinderspeelgoed beschikbaar. Voor het ontvangen van bijvoorbeeld advocaten zijn aparte ontvangstkamers in een naastgelegen gang. Over de wijze waarop het advocatenbezoek verloopt zijn gedetineerden tevreden.

Zowel voor gedetineerden als voor bezoekers is beschreven hoe het bezoek verloopt en welke regels daarbij gelden. De gedetineerden kunnen in de huisregels de voorschriften vinden en krijgen bij de intake een folder waarin het bezoekproces beschreven is. Bezoekers treffen een soortgelijke folder aan op de balie bij de receptie waar ze zich voor het bezoek aanmelden. Deze folder gaat onder meer in op de toegangscontrole die personeel voorafgaand aan het bezoek uitvoert. Volgens gedetineerden zijn bezoekers desondanks van te voren niet altijd goed bekend met de wijze waarop het bezoek verloopt. Ook beklagen bezoekers zich soms bij piw'ers die toezicht houden tijdens het bezoek over de bejegening door complexbeveiligers bij de voorportier. Volgens de afdeling beveiliging is hier de afgelopen jaren juist veel aandacht voor geweest en zijn er nu vrijwel geen klachten meer over deze bejegening.

Onder gedetineerden is er ongenoegen over de mogelijkheden voor schoolgaande kinderen om hun gedetineerde ouders te bezoeken. Omdat er afdelingen zijn die op woensdagmiddag geen bezoek kunnen ontvangen zien gedetineerden van die afdelingen hun kinderen vrijwel niet. De mogelijkheid daartoe is beperkt tot de ouder-kind dagen die de inrichting organiseert. Voor Demersluis en Het Schouw zijn dat dit jaar drie dagdelen en voor De Weg twee dagdelen.

Gedetineerden die voor 16.00 uur nieuw in de inrichting binnenkomen, krijgen de gelegenheid om met een relatie te bellen. Komen ze na 16.00 uur binnen, dan mogen ze de volgende ochtend bellen.

In de huisregels staat het recht van gedetineerden om wekelijks 10 minuten te telefoneren beschreven. In de praktijk blijken de mogelijkheden over het algemeen ruimer. Dat geldt niet altijd voor de gedetineerden in De Weg, daar is maar één

¹² Bezoek achter glas kan bijvoorbeeld worden opgelegd als de gedetineerde gepoogd heeft via het bezoek drugs de inrichting in te krijgen.

¹³ DJI laat in alle penitentiaire inrichtingen slangopstellingen aanbrengen om bezoekers en gedetineerden fysiek van elkaar te scheiden. De "slang" is een lange wand van ongeveer een meter hoog, die vaak door de ruimte slingert. Aan de ene zijde van de wand nemen de bezoekers plaats en aan de andere zijde de gedetineerden.

telefoon per afdeling voor 24 gedetineerden beschikbaar.¹⁴ Een erfenis uit de tijd dat de drie hvb torens als volledig zelfstandige inrichtingen opereerden. In Het Schouw zijn per afdeling met hetzelfde aantal gedetineerden namelijk twee telefoons beschikbaar en in Demersluis zelfs drie. Om het ongenoegen in de Weg en de ongelijkheid tussen de torens weg te nemen heeft de inrichting het voornemen om op korte termijn de derde telefoon van de afdelingen in Demersluis over te plaatsen naar de afdelingen in De Weg.

Gedetineerden weten de telefoonkosten te beperken door gebruik te maken van een budget telefoonkaart (de cobra-kaart) of van het in opmars zijnde Jailphone. Relaties storten dan volgens het collect call principe voor de gedetineerde geld op een rekening die bij een provider loopt. De gedetineerde gebruikt een inlogcode om te bellen en de belkosten worden van het saldo op de rekening afgeschreven.

De Inspectie vernam van diverse gedetineerden dat het niet altijd eenvoudig is om telefonisch contact te hebben met hun advocaat. Dit zou mede komen door een combinatie van de beperkte tijd in het dagprogramma waarop ze telefonisch contact kunnen hebben en de drukke agenda van advocaten.

Ook het telefonisch onderhouden van contact met familie en vrienden in een totaal andere tijdzone is wel eens lastig. Buiten de tijden van het dagprogramma (7.00 uur tot 16.00 uur) kan er niet gebeld worden.

Gedetineerden kunnen een tv huren voor op cel en batterijen kopen voor de afstandbediening. Over het algemeen zijn ze hierover tevreden.

Oordeel

Contact

Beleid = 3

Uitvoering = 2

Borging = 3

Zowel voor gedetineerden als voor bezoekers is beschreven hoe het bezoek verloopt en welke regels daarbij gelden. Ook het recht om te telefoneren is in de huisregels beschreven. Omdat het beschreven beleid onvoldoende voorziet in mogelijkheden voor schoolgaande kinderen om hun gedetineerde ouders maandelijks te bezoeken voldoet het beleid overwegend en niet volledig.

Voor de uitvoering geldt dat het bezoek over het algemeen effectief een uur is en er anders gecompenseerd wordt. Aandacht verdient echter wel: de geluiden over de bejegening bij de voorportier; het verschil in het aantal telefoons per toren; en de problemen die zich voordoen om met de advocaat alsook met familie en vrienden in een andere tijdzone telefonisch contact te onderhouden. De belangrijkste kanttekeningen bij dit criterium zijn echter dat gedetineerden die na 16.00 uur binnenkomen niet direct een relatie kunnen bellen en dat niet alle gedetineerden in de gelegenheid worden gesteld om hun schoolgaande kinderen maandelijks te ontvangen. Daarom voldoet de uitvoering beperkt. De borging voldoet overwegend omdat de inrichting het bezoekproces geëvalueerd en aangepast heeft, maar het maandelijks bezoek door schoolgaande kinderen niet geborgd heeft.

Aanbevelingen

- Biedt ook gedetineerden die na 16.00 uur nieuw in de inrichting binnenkomen de mogelijkheid om direct een relatie te bellen.
- Draag er zorg voor dat alle gedetineerden met schoolgaande kinderen minimaal een keer per maand door deze kinderen bezocht kunnen worden.

¹⁴ De inrichting geeft in de wederhoorreactie aan dat ook bij 1 telefoon per afdeling nog voldaan wordt aan de wettelijke norm dat elke gedetineerde per week minimaal 10 minuten kan bellen.

2.7 Toegang tot zorg

criterium

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg), psychosociale zorg en geestelijke zorg. Artikel 42 van de Pbw bepaalt dat de aan de inrichting verbonden arts regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO). In de inrichting dient voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden.

Bevindingen

DJI beschrijft de processen van medische zorg in het protocol Verantwoorde Medische Zorg (VMZ). De PIOA heeft dit jaar na een bezoek van de IGZ de eigen medische processen volgens dat protocol herschreven. Daarmee beschikt de inrichting over een uitgebreide en geactualiseerde procesbeschrijving van de medische zorg. In deze procesbeschrijving komen onder andere de intakeprocedure en de toeleiding naar zorg aan de orde.

Ook heeft de inrichting voor de verschillende werkprocessen instructies opgesteld. Een voorbeeld vormen de instructies waarin beschreven is hoe medewerkers in geval van calamiteiten dienen te handelen. Voor de afdeling waar gedetineerden verblijven die extra zorg nodig hebben, de Extra Zorg Voorziening (EZV), heeft de inrichting een beleidsstuk opgesteld dat ingaat op (de organisatie van) deze specifieke zorg.

De gedetineerden kunnen de wijze waarop zij toegang krijgen tot de medische dienst lezen in de huisregels. Daarin staat vermeld dat gedetineerden via het invullen van een zogenaamd sprekersbriefje te kennen kunnen geven dat zij in contact willen komen met de medische dienst.

Het executieve personeel verzamelt deze briefjes en overhandigt ze vervolgens aan de verpleegkundige. De verpleegkundige beoordeelt dan of er sprake is van spoed. Als dat zo is kan de gedetineerde diezelfde dag nog terecht bij een arts of psycholoog. In spoedgevallen is op indicatie van de psycholoog tevens dezelfde dag nog een psychiatrisch consult mogelijk.

Indien de verpleegkundige oordeelt dat er geen sprake is van spoed, dan kan de gedetineerde in ieder geval de volgende dag terecht. Bij de psychiater is dat tijdens het volgende consult. Hij is een dag per week in de inrichting aanwezig.

De medische dienst is door de week tot 21.00 uur bereikbaar. Buiten deze kantoortijden en in het weekend kan de geconsigneerde arts of GGD-arts worden geconsulteerd. Het executieve personeel legt dan via de centraalpost het contact met deze arts.

In geval van spoedeisende hulp kan de ambulance binnen vijf minuten bij de toren zijn waar de gedetineerde verblijft. Bij spoedeisende hulp wordt de commandant van dienst geïnformeerd, die op zijn beurt de spoedprocedure in werking zet. Bij de centrale meldkamer zijn werkinstructies aanwezig waarin is beschreven hoe te handelen bij spoedeisende hulp. Ook is er een piketlijst met telefoonnummers die ingeval van nood kunnen worden gebeld.

De medische dienst bezoekt gedetineerden, die ter observatie in afzondering geplaatst zijn dagelijks. Gedetineerden die op grond van een straf zijn afgezonderd bezoekt de medische dienst niet standaard dagelijks. Omdat de medische dienst in het weekend niet aanwezig is, bezoekt het dan ook geen afgezonderde

gedetineerden. Verpleegkundigen maken met betrekking tot de medische zorg dan werkafspraken met de afdeling die verantwoordelijk is voor de afgezonderde gedetineerde. In geval van nood kan in het weekend altijd een GGD-arts worden gebeld.

De tandarts bezoekt de inrichting twee keer per week. Gedetineerden kunnen via de verpleegkundige een afspraak met hem maken. De wachttijd is gemiddeld twee tot drie weken. Voor spoedbehandelingen kan de tandarts ook tussentijds worden opgeroepen. Overdag beoordeelt een verpleegkundige de noodzaak daartoe en 's nachts een piw'er.

De gedetineerden van alle drie de torens zijn eensluidend positief over de toegankelijkheid van de zorg. Zij geven aan snel terecht te kunnen, in ieder geval altijd de volgende dag en bij spoed dezelfde dag. Alleen in Het Schouw hebben gedetineerden enige kritiek op de wachttijden voor de tandarts.

De medische dienst evalueert en stelt processen bij op grond van wat in casuïstiekbesprekingen procesmatig aan de orde komt. De medische dienst wil processen nog beter borgen door deze systematisch te evalueren en zonodig bij te stellen. Aandacht verdient onder andere het harmoniseren van werkwijzen en het verbeteren van de (interne) overdracht van medische gegevens.

Binnen de inrichting zijn de verschillende denominaties van de geestelijke verzorging aanwezig. Zo werken er in de drie torens in totaal vier imams, twee dominees, twee pastores, drie humanisten, en een rabbijn, al dan niet met een fulltime of parttime dienstverband. De rabbijn heeft naast zijn werkzaamheden voor de p.i. ook een landelijke functie. De geestelijke verzorgers geven aan dat er behoefte is aan collega's die Pools spreken vanwege het groeiend aantal Poolse gedetineerden.

De kerk fungeert als multifunctionele accommodatie voor alle denominaties en is ingericht met veel hout en behoorlijk wat lichtinval van bovenaf. Er is een zeer goede akoestiek en het kerkkoor dat van buiten komt, treedt er graag in op. De geestelijke verzorgers geven aan dat vrijwilligers bij de geestelijke verzorgers moeite hebben met alle (interne) toegangscontroles. Zij begrijpen dat ook zij gecontroleerd moeten worden, maar vinden dat er wat meer vertrouwen mag zijn.

De medewerkers geestelijke verzorging geven aan dat gedetineerden op verschillende wijzen met hen in contact kunnen komen. Dit kan in de vorm van een gesprek op cel of in de spreekkamer of door deel te nemen aan een kerkdienst of gebedsdienst. In tegenstelling tot voorheen kunnen gedetineerden nu ook op tijd bij diensten aanwezig zijn doordat ze tijdig van de afdeling vertrekken.

De gedetineerden beamen dat de geestelijk verzorgers goed toegankelijk zijn. Wel is het zo dat activiteiten van de geestelijke verzorging soms samenvallen met andere activiteiten in het dagprogramma. In Het Schouw en Demersluis zijn er vanwege organisatorische redenen (nog) geen gespreksgroepen.

Op de vrijdag houdt de imam zijn gebedsdiensten, in het weekend de pastores en de dominees. Gemiddeld bezoeken ongeveer 40 gedetineerden de diensten. Er zijn voor het toezicht altijd drie piw'ers bij de dienst aanwezig. Sommige gedetineerden storen zich er aan dat bepaalde gedetineerden uitsluitend de dienst bezoeken om gedetineerden van andere afdelingen te treffen.

De imam geeft speciale aandacht aan de islamitische feestdagen.

De geestelijk verzorgers spreken elkaar onderling regelmatig. Een torenoverstijgend overleg van eenmaal per vier maanden bestaat wel maar er wordt zelden elke vier maanden overlegd. Wel wordt het overleg als het doorgaat steeds beter en werkt men met elkaar aan het doorbreken van het autonoom werken per toren. De geestelijke verzorgers willen daarbij graag de samenwerking met de andere

disciplines van de drie torens versterken. Zij hebben het idee er nu meer bij te horen dan dat dit vroeger het geval was.

Oordeel

Toegang zorg

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

De inrichting heeft haar beleid voor de toegang tot zorg op orde. Alle werkprocessen en instructies met betrekking tot medische zorg zijn duidelijk beschreven en geactualiseerd. Omdat het beleid is om afgezonderde gedetineerden niet dagelijks te bezoeken voldoet het beleid overwegend en niet volledig.

Ook de uitvoering voldoet overwegend. De medische en psychosociale zorg is voor gedetineerden goed toegankelijk. Ook in avonduren, in de weekenden en bij spoedgevallen. De gedetineerden zijn hier behoudens een aantal kleine aanmerkingen ook tevreden over. De Inspectie vindt het niet wenselijk dat afgezonderde gedetineerden niet dagelijks bezocht worden door de medische dienst. De geestelijke verzorging is voor gedetineerden ook goed toegankelijk. Wel is het zo dat activiteiten van de geestelijke verzorging soms samenvallen met andere activiteiten in het dagprogramma.

De medische dienst evalueert en stelt zijn processen bij op grond van wat in casuïstiek- besprekingen procesmatig aan de orde komt. Hij heeft zichzelf ten doel gesteld door systematische evaluaties de processen nog beter te borgen. Daarmee voldoet tevens de borging overwegend.

Aanbevelingen

- Voorkom dat activiteiten van de geestelijke verzorging in het dagprogramma samenvallen met andere activiteiten.
- Laat de medische dienst alle afgezonderde gedetineerden dagelijks bezoeken.

2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

Criterion

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire middelen en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het Model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen over de procedure en vormgeving van sancties, en over de wijze van afzondering van gedetineerden.

Bevindingen

De inrichting hanteert voor de drie hvb-torens een uniforme rapportprocedure waarin het aanzeggen en afhandelen van rapporten beschreven is. Bij deze instructie zijn de meest relevante wetsartikelen en een tarievenlijst met de strafmaat per overtreding gevoegd. Tot het opleggen van sancties zijn de vestigingsdirecteur en de plaatsvervangend vestigingsdirecteuren bevoegd. Ook de in respectievelijk De Weg en Demersluis aanwezige plaatsvervangend vestigingsdirecteuren in opleiding (de trainees) zijn zelfstandig bevoegd tot het opleggen van sancties. Indien een afdelingshoofd hen vervangt dient deze het sanctioneren over te laten aan een (plaatsvervangend) vestigingsdirecteur. Dit geldt ook voor het afdelingshoofd in Het Schouw dat daar momenteel waarneemt, maar niet bevoegd is tot sanctioneren.

De commissies van toezicht bevestigen dit beeld en geven aan dat de sancties stevig zijn, maar conform de 'tarievenlijst'. Over de hoogte van de sancties ontvangen ze geen klachten.

Teneinde te borgen dat er uniform gesanctioneerd wordt, hebben directieleden regelmatig afstemming over voorgenomen sancties en evalueren ze opgelegde sancties.

Alvorens directieleden overgaan tot het opleggen van een sanctie, horen ze de gedetineerde. Gedetineerden bevestigen dit, maar in Het Schouw ervaren ze het horen soms meer als een mededeling dan een gelegenheid om hun kant van het verhaal te vertellen. In de huisregels is het recht om gehoord te worden vastgelegd. Indien de gedetineerde geen of slecht Nederlands spreekt, verloopt de communicatie zonodig via een tolk.

De afzondering van gedetineerden vindt, zoals in paragraaf 2.4 beschreven, plaats op de bovenste verdieping van elke toren. Hier bevinden zich steeds drie isoleercellen die tevens gebruikt worden door het PPC.

Een aantal isoleercellen heeft cameratoezicht. De beelden van de camera's kunnen in de meldkamers beneden in elke toren worden uitgelezen zodat gedetineerden met zelfdestructief gedrag dag en nacht onder toezicht staan. In Demersluis zijn de beelden tevens zichtbaar op paviljoen 4, dat verantwoordelijk is voor de in afzondering geplaatste gedetineerden in Demersluis.

De verantwoordelijkheidstoebedeling voor de afgezonderde gedetineerden is in elke toren anders georganiseerd. Daar waar in Demersluis een specifieke afdeling toeziet op alle afgezonderde gedetineerden, daar is in Het Schouw de afdeling waarvan de gedetineerde afkomstig is verantwoordelijk en in De Weg een daartoe 's ochtends aangewezen medewerker (die personeel de isolijn noemt).

Ook voor het registreren van gegevens en verzorgingsactiviteiten hanteren de torens nog eigen formats. In De Weg en Demersluis trof de Inspectie overzichten waarop werd bijgehouden of en wanneer gedetineerden eten hadden ontvangen, er gelucht was en medicijnen waren verstrekt. In Demersluis hield personeel verder bij of er gedoucht was, terwijl in De Weg ook specifieke aandacht was voor de gesteldheid van de gedetineerden en werd bijgehouden of de psycholoog was langs geweest. Op de afzonderingsafdeling van Het Schouw trof de Inspectie geen

overzicht van verzorgingsactiviteiten. Volgens de inrichting zou een overzicht beschikbaar zijn in het personeelsvertrek van het paviljoen.

Ten tijde van het bezoek waren er uitsluitend gedetineerden uit het PPC geplaatst die ook door het PPC verzorgd werden.

Afgezonderde gedetineerden kunnen dagelijks een uur luchten in de open lucht en behouden tevens het recht op telefoneren en bezoek, tenzij er beperkingen zijn opgelegd voor contact met de buitenwereld.

Oordeel

Discipline

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

De inrichting hanteert voor de drie hvb-torens een uniform beleid voor het aanzeggen van rapporten en het opleggen van sancties. De uitvoering is conform dit beleid en directieleden zoeken afstemming over voorgenomen sancties en bespreken opgelegde sancties met elkaar. Omdat de inrichting de drie hvb torens beschouwt als één hvb verwacht de Inspectie dat ook de procedures voor afgezonderde gedetineerden geharmoniseerd zijn. Dit is nog niet het geval. De verantwoordelijkheid voor deze gedetineerden is per toren verschillend toebedeeld en ook van de verzorging wordt geen uniforme registratie bijgehouden. In het op wisselende locaties inzetten van personeel terwijl de procedures verschillen schuilt een risico, zeker voor de kwetsbare groep afgezonderde gedetineerden. Daarom voldoen het beleid, de uitvoering en de borging overwegend en niet volledig.

Aanbeveling

Realiseer voor het gehele hvb een uniforme werkwijze voor de verzorging van afgezonderde gedetineerden.

2.9 Klachtafhandeling

Criterion

De Pbw biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de penitentiaire inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

De drie hvb-torens in de PIOA hebben twee commissies van toezicht (cvt's). De Weg heeft een eigen cvt en Demersluis en Het Schouw delen een cvt. De cvt's overleggen maandelijks met de directie en hebben elk een eigen beklagcommissie waar gedetineerden een klacht kunnen indienen tegen door of namens de directeur genomen beslissingen. In de huisregels is dit ook beschreven. Tevens is uitgelegd wie de maandcommissaris is en wat hij voor gedetineerden kan betekenen.

De maandcommissaris bezoekt De Weg wekelijks in het weekend. De maandcommissarissen van Het Schouw en Demersluis komen gemiddeld twee keer per maand. Dit is niet op vaste momenten. Een verklaring voor dit verschil is de afhandeling van verzoekbriefjes voor een gesprek met de maandcommissaris. In De Weg legen de maandcommissarissen de brievenbussen met verzoekbriefjes zelf. Hierdoor zien ze pas bij het bezoek of en zo ja hoeveel verzoekbriefjes er zijn. Bij weinig of geen verzoekbriefjes gaan ze de afdelingen toch op en spreken met gedetineerden en personeel. De maandcommissarissen in Het Schouw en Demersluis daarentegen ontvangen bericht zodra er een voorraad verzoekbriefjes is en bezoeken dan de inrichting. Ze zijn er dan primair voor het afhandelen van de verzoekbriefjes en hebben minder tijd om de afdelingen te bezoeken en een beeld te krijgen van de dagelijkse gang van zaken.

Toegang krijgt de maandcommissaris in principe altijd tot de inrichting en de locaties binnen de inrichting die hij of zij wil bezoeken. Er is wel regelmatig vrij veel tijd mee gemoeid om ergens te komen. De verschillende controlemomenten en het moeten organiseren van begeleiding zorgen voor de nodige vertraging.

De gedetineerden die de ISt sprak zijn over het algemeen bekend met de maandcommissaris. Bij De Weg is de maandcommissaris maandelijks aanwezig bij het overleg tussen de gedetineerdencommissie (gedeco) en de directeur. In Het Schouw gaf de gedeco aan dat de afgelopen vier maanden de maandcommissaris geen gebruik heeft gemaakt van de uitnodiging om bij dit overleg aanwezig te zijn. Indien gedetineerden direct een klacht indienen bij de beklagcommissie dan is er in De Weg maandelijks de mogelijkheid om een beklagzitting te houden. In Het Schouw en Demersluis kan dit zelfs twee keer per maand als er veel klachten zijn. Voor Het Schouw geldt dat hiertoe al langere tijd geen noodzaak heeft bestaan vanwege het geringe aantal klachten.

Een analyse van de duur van de klachtafhandeling laat een zeer voortvarende afhandeling van klachten door de beklagcommissie van De Weg zien. Klachten worden vrijwel altijd binnen een termijn van vier weken afgehandeld. Een rol daarin speelt het direct ter zitting mondeling uitspraak doen door de beklagcommissie. Ook levert de directie doorgaans binnen enkele dagen een verweerschrift.

De klachtafhandeling binnen Het Schouw en Demersluis is minder voortvarend. Bij een aanzienlijk aantal klachten verstrijken er drie tot vier maanden tussen de ontvangst van de klacht en de uitspraak. Dit komt mede doordat de directies meer

tijd nodig hebben dan in De Weg om een verweerschrift op te stellen. Reacties zijn na herhaaldelijk rappelleren vaak wel gedegen.¹⁵ Ook met de afhandeling door de beklagcommissie en het komen tot een uitspraak is echter meer tijd gemoeid dan in De Weg. De ervaringen van gedetineerden in Het Schouw en Demersluis stroken met de analyse. Ze vinden dat de afhandeling te lang duurt. Wel zien ze als ze willen klagen daartoe geen belemmering.

Tijdens de mondelinge behandeling van de klacht kunnen gedetineerden zich door een rechtsbijstandverlener of een tolk bij laten staan. De commissies van toezicht geven aan dat het zelden voorkomt dat een gedetineerde geen Nederlands spreekt. Ze hebben de zitting wel eens in het Engels en een keer in het Duits gedaan. De klachten zijn vrij divers van aard. Binnen Demersluis zijn er veel klachten geweest over de urinecontrole. Doordat een deel van de urinecontroles steekproefsgewijs wordt uitgevoerd kwam het voor dat dezelfde gedetineerden een aantal keren kort achter elkaar aan een dergelijke controle werden onderworpen. Hierover hebben zij geklaagd en de beklagcommissie heeft hen in het gelijk gesteld. Een oplossing voor dit probleem zou het maximeren van het aantal steekproefsgewijze controles per gedetineerde binnen een bepaalde periode kunnen zijn. Over de interpretatie van de uitspraak van de beklagcommissie en een juiste invulling daarvan zijn de inrichting en de cvt in overleg.

Andere klachten die zich recent voordeden gaan over de lagere beloning voor de arbeid¹⁶, het niet kunnen inwisselen van de groepssport voor een tweede fitnessmoment en de slechte kwaliteit van de matrassen.

De commissies van toezicht zijn te spreken over de wijze waarop de directie van de PIOA omgaat met uitspraken van de beklagcommissies en oplossingen zoekt voor gesignaleerde problemen.

De situatie binnen de PIOA vroeg vorig jaar om actieve betrokkenheid van de cvt's. De cvt van De Weg heeft hierin daadkrachtig het voortouw genomen. Zo zijn er bijvoorbeeld afspraken met de directie gemaakt over het periodiek informeren van de cvt's over het aanbod en de uitval van rechtenactiviteiten.

Oordeel

Beklag

Beleid = 4

Uitvoering = 3

Borging = 3

Het beleid voldoet. In de huisregels is uitgelegd wie de maandcommissaris is en hoe gedetineerden hiermee in contact kunnen komen. Ook is beschreven hoe gedetineerden in beklag kunnen gaan. Mocht het tot een beklagzaak komen dan kunnen gedetineerden zich laten bijstaan door een rechtsbijstandverlener en/of een tolk.

De uitvoering voldoet overwegend. Gedetineerden zijn over het algemeen bekend met de maandcommissaris en deze heeft, zij het soms met vertraging,

¹⁵ In de wederhoorreactie stelt de inrichting dat dit beeld niet wordt herkend. Rappelaanvragen zouden worden verstuurd zonder dat eerdere aanvragen zijn ontvangen. In reactie daarop geeft de commissie van toezicht aan dat per 1 oktober 2010 een nieuwe werkwijze is ingevoerd waarbij beklagzaken sneller dan voorheen op zitting worden geplaatst. De directie heeft volgens de cvt terecht geklaagd over de het feit dat er te weinig tijd is om een verweerschrift op te stellen doordat verzoeken daartoe te laat zijn ingediend. Voor 1 oktober 2010, zo geeft de commissie van toezicht aan, moest er echter regelmatig worden gerappelleerd voor (tijdig verzocht) directiecommentaar, dat uiteindelijk vaak pas kort voor of op de dag van de beklagzitting werd ontvangen.

¹⁶ Deze is recent naar beneden bijgesteld en in overeenstemming gebracht met landelijke richtlijnen.

onbelemmerd toegang tot gedetineerden en de locaties waar zij verblijven. De afhandeling van klachten binnen Het Schouw en Demersluis vergt echter teveel tijd. Een goede analyse en evaluatie van het proces van beklagafhandeling kan bijdragen aan een betere borging van een tijdige afhandeling van klachten. De Weg kan daarbij mogelijk als voorbeeld dienen. Binnen De Weg hebben de commissie van toezicht en de inrichting het beklagproces namelijk strak georganiseerd waardoor een snelle afhandeling geborgd is.

Aanbeveling

Voorzie in een beklagzaak de commissie van toezicht van Het Schouw en Demersluis tijdig van opgevraagde informatie, zodat deze binnen vier weken na ontvangst van het klaagschrift uitspraak kan doen. Overleg met deze commissie van toezicht hoe de totale afhandelingstermijn verkort kan worden.

2.10 Conclusie

Over het aspect rechtspositie is de Inspectie redelijk positief. In vergelijking met het onderzoek uit 2009 constateert de Inspectie belangrijke vooruitgang. Zo voldoet het activiteitenprogramma inmiddels grotendeels aan de wettelijke normen.

De Inspectie vindt wel dat het voornemen om het huidige dagprogramma te vervangen snel geëffectueerd dient te worden. Hierbij zal de aandacht niet alleen dienen uit te gaan naar het structureel, voldoende en zonder overlap aanbieden van activiteiten, maar ook naar het tijdstip waarop het dagprogramma aanvangt en eindigt. Door dit meer in lijn te brengen met de tijden die andere inrichtingen hanteren kunnen ook de tijdstippen waarop de maaltijden aangeboden worden gewijzigd worden. Met name voor de gedetineerden op de isoleerafdeling vindt de Inspectie het wenselijk dat er een betere spreiding van de voeding over de dag komt. Voor de afgezonderde gedetineerden hecht de Inspectie er ook aan dat de medische dienst ze dagelijks bezoekt.

Net als voor het nieuwe dagprogramma geldt voor de huisregels dat een nieuwe versie reeds in concept gereed is. Ook het belang om de geactualiseerde huisregels spoedig in te voeren onderstreept de Inspectie.

Tenslotte vraagt de inspectie specifiek aandacht voor het verbeteren van het contact van gedetineerden met de buitenwereld. In de eerste plaats vindt de Inspectie het wenselijk dat schoolgaande kinderen hun gedetineerde ouders minimaal een keer per maand kunnen bezoeken. In de tweede plaats dienen ook gedetineerden die na 16.00 uur in de inrichting binnenkomen direct in de gelegenheid gesteld te worden met een relatie te bellen. Nu kan dat pas de volgende ochtend.

3 Omgang met gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de gedetineerden in de PIOA. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de gedetineerden.

3.1 Screening

Criterion

Zo snel mogelijk na binnenkomst dient de inrichting een gedetineerde te screenen op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor medegedetineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke behoeften en zorgbehoeften. Er zijn, met uitzondering van screening vanwege een meerpersoonscelplaatsing, momenteel nog geen landelijk voorgeschreven procedures voor de screening van gedetineerden bij binnenkomst. De ISt verwacht van de inrichting ten minste dat zij bij insluiting relevante informatie signaleert en verifieert dat zij spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde informeert naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften.

Bevindingen

De screening van in de PIOA te plaatsen gedetineerden vangt aan bij de aanmelding door het bureau coördinatie en logistiek (BCL) van DJI. Indien er bijzonderheden over een gedetineerde bekend zijn, staan deze vermeld op de aanmeldingsfax van BCL. De aanmelding komt binnen bij de bsd-medewerker in één van de torens. Als in de fax bijzonderheden staan dan meldt hij deze aan relevante functionarissen in de toren. De bsd-medewerker beoordeelt daarbij of het gewenst is om de gedetineerde in een andere toren van de PIOA te plaatsen vanwege bijvoorbeeld een ongewenste 'match' met al aanwezige gedetineerden. Deze gang van zaken impliceert dat BCL rechtstreeks in één van de drie torens plaatst en niet via het (centrale) bureau bevolkingsadministratie (bva) van de PIOA als geheel. De rol van de bva beperkt zich tot administratieve inschrijving van de geplaatste gedetineerde.

De werkwijze van de bva is daarbij gebaseerd op het handboek selectie en detentiebegeleiding van DJI.

Wel is het zo dat de bva tijdens de inschrijving opgemerkte bijzonderheden met betrekking tot gedrag of beperkingen, die gekoppeld zijn aan de inkomende gedetineerde, doormeldt aan de bsd-medewerkers van de toren van plaatsing en/of de medische dienst.

Na inschrijving verplaatst de gedetineerde zich naar de inkomstenafdeling van de toren van plaatsing.

In de meeste gevallen vindt plaatsing van nieuwe inkomsten in de tweede helft van de middag plaats. Vanwege het relatief vroeg beëindigen van het dagprogramma in de PIOA omstreeks 16.00 uur, is er dan geen gelegenheid meer tot een inkomstgesprek met de nieuw ingekomen gedetineerde. Dit moet wachten tot de volgende dag. Zowel de daarbij betrokken medewerkers als gedetineerden geven aan dit te betreuren.

Eén van de gesprekspartners van de ISt meldde hierbij dat onvoldoende wetenschap over de achtergrond van een gedetineerde onlangs tot gevolg had dat een vrouwelijke collega, die een dag na plaatsing het eerste contact met een

gedetineerde had, een ernstig risico had gelopen doordat onvoldoende bekend was dat de gedetineerde agressief kon reageren op contact met vrouwen. De mening was dat dit door meer zorgvuldigheid bij de intake voorkomen had kunnen worden.

De medische intake vindt veelal wel op de dag van plaatsing plaats. Uitgangspunt daarbij is het door DJI voorgeschreven intakeprotocol. Volgens de gedetineerden verloopt de medische intake zorgvuldig.

Overigens is het zo dat, indien zich direct na plaatsing medische problematiek voordoet terwijl het dagprogramma al is beëindigd, de medische dienst tot 21.00 uur en op vrijdag tot 22.00 uur beschikbaar is. Hierdoor is acute medische zorg tot die tijdstippen gegarandeerd.

De piw'ers geven aan dat er altijd zo snel mogelijk een intake-gesprek plaatsvindt maar dat dit, vanwege tijdgebrek, vaak de dag na plaatsing is.

Gedetineerden vinden in het algemeen de informatie die zij bij het intake-gesprek op de afdeling ontvangen voldoende.

Oordeel

Screening

Beleid = 3

Uitvoering = 2

Borging = 3

De werkwijze bij screening is gebaseerd op instructies en protocollen van DJI en afgestemd op de werkwijze die de PIOA met het BCL van DJI heeft afgesproken. Omdat dit laatste niet vastligt in een procesbeschrijving voldoet het beleid overwegend. De uitvoering voldoet beperkt. Hoewel de screeningsactiviteiten op zichzelf voldoen weegt bij dit oordeel zwaar mee dat, vanwege het tijdstip van inkomst in relatie tot het tijdstip einde dagprogramma, de meeste gedetineerden bij eerste plaatsing pas de volgende dag volledig gescreend zijn. De borging voldoet overwegend. De bij de screening betrokken functionarissen registreren hun activiteiten maar het -alom bekende- gegeven dat een meerderheid van de inkomende gedetineerden zonder volledige screening wordt ingesloten heeft niet geleid tot aanpassing van beleid.

Aanbeveling

Overweeg om het screeningsproces te herzien om te bewerkstelligen dat een ruime meerderheid van de gedetineerden bij eerste plaatsing volledig gescreend is.

3.2 Bejegening

Criterion

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd. Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe.

De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de gedetineerden over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

De inrichting heeft nog geen integrale visie op de gewenste manier van omgang met gedetineerden ontwikkeld. De bedoeling is deze visie wel te ontwikkelen nadat de training motiverende bejegening in de inrichting is uitgerold. In eerste instantie worden de afdelingshoofden en de directieleden in deze specifieke manier van motiveren van gedetineerden getraind. Daarna is de directie van plan gezamenlijk met het middenkader een normenstelsel te ontwikkelen en deze in te bedden in de organisatie. Dit normenstelsel beschouwd de directie dan als de visie op bejegening. Tot het zover is valt de inrichting terug op het lokale beleid over gewenst gedrag en hanteert zij de algemene uitgangspunten over bejegening zoals deze in MGW zijn omschreven.

De reguliere afdelingen van de drie hvb-torens hebben nog geen mentoraat voor gedetineerden. Op de EZV-afdeling is wel een mentoraat. In de toekomst is het de bedoeling dat het mentorschap voor gedetineerden inrichtingsbreed zal zijn ingevoerd.

Hvb-breed zijn er overeenkomsten in de wijze waarop personeel gedetineerden bejegt. Zo reageert het personeel van de drie torens eensluidend op een oproep van een gedetineerde. Tijdens kantoortijden probeert het personeel snel te reageren en zaken af te handelen. Bij spoedzaken komt zij meteen in actie, ook in de avonduren. In deze avonduren probeert het personeel alert te reageren op oproepen en zaken betrouwbaar af te handelen. Soms laat ze een bepaald verzoek dan meenemen in een volgende ronde die het personeel in de avonduren maakt. Als het niet anders kan draagt het personeel de afhandeling van een verzoek van gedetineerden over aan de dagdienst. De gedetineerden van Demersluis hebben het meeste begrip als zij bij een oproep soms wat langer moeten wachten. Gedetineerden van de drie torens ervaren nauwelijks of geen discriminatie. Sommigen beweren dat er buiten de inrichting meer wordt gediscrimineerd dan binnen de inrichting.

Naast overeenkomsten in de wijze van bejegenen zijn er per toren ook verschillen.

In *De Weg* noemen medewerkers die verder afstaan van de verblijfsafdelingen het personeel vriendelijk en hulpvaardig. Het personeel gaat zo van oudsher met gedetineerden om, daar vroeger in de Weg vreemdelingen in bewaring werden geplaatst en een extra vriendelijke bejegening gebruikelijk was. Het executieve personeel zelf is ook van mening dat zij vriendelijk en respectvol met gedetineerden omgaat. Wel meent het executieve personeel dat zij door een afwijkende indeling

van het dagprogramma¹⁷ minder tijd heeft voor contact met de gedetineerden. Gedetineerden denken over de bejegening een stuk kritischer. Zij vinden het personeel vriendelijk maar ook afstandelijk en weinig genegen iets extra's voor hen te doen. Personeel is in hun ogen veel met eigen beslommeringen bezig.

In *Demersluis* geven medewerkers die verder afstaan van de verblijfsafdelingen aan dat personeel strikt met gedetineerden omgaat. Het personeel vindt dat zelf ook. Strikt in de zin dat zij optreedt als dat nodig is. Op het moment dat gedetineerden zich bijvoorbeeld tijdens het luchten misdragen, treedt het executieve personeel daar tegen op, door bijvoorbeeld het luchten te bekorten. Personeel geeft aan zich daarbij wel menselijk op te stellen.

Personeel vindt dat de ene collega wel wat minder strikt in de omgang is dan de andere. Gedetineerden herkennen dat: zij zien kleine verschillen tussen personeelsleden in de omgang met hen. Gedetineerden zijn vooral positief over de bejegening. Als gedetineerden Demersluis vergelijken met andere p.i.'s waar zij hebben verbleven noemen ze de bejegening in deze toren goed. Als het contact tussen hen en het personeel minder goed loopt dan ligt dat ook aan henzelf, zo menen zij.

In *Het Schouw* geven medewerkers die verder afstaan van de verblijfsafdelingen aan dat sommige personeelsleden verbitterd zijn. Zij sluiten niet uit dat deze verbittering zijn weerslag kan hebben op de bejegening naar gedetineerden. Het executieve personeel zelf heeft over de bejegening een geheel ander standpunt. Zij vindt dat zij relaxed en respectvol met gedetineerden omgaat. Echter tijd voor een praatje met gedetineerden hebben medewerkers niet altijd. Wel op de inkomstenafdeling, daar er op deze afdeling meer personeel aan het werk is. Gedetineerden zijn over de omgang tussen personeel en henzelf minder goed te spreken. Sommigen wijzen op de grote verschillen in opstelling door het personeel. Er zijn positieve indrukken, maar de kritische geluiden overheersen. Zo vindt een aantal gedetineerden dat het executieve personeel niets doet, veel op kantoor zit, en slecht met elkaar onderling afstemt en communiceert. Zij kennen voorbeelden waarbij gedetineerden expres ophef maken opdat zij naar een andere toren met in hun ogen een beter klimaat worden overgeplaatst.

Oordeel

Bejegening

Beleid = 2

Uitvoering = 3

Borging = 2

Er is (nog) geen doordachte en gedocumenteerde eigen visie waarin staat beschreven hoe de inrichting verwacht dat haar personeel met gedetineerden omgaat. De directie is voornemens om deze visie te gaan ontwikkelen. Hoewel er nog geen visie is vastgelegd, weten medewerkers wel in enkele kernachtige woorden de dominante omgangsvormen per toren te karakteriseren. Zonder een doordachte en gedocumenteerde eenduidige visie op de gewenste en verwachte bejegening voldoet het beleid beperkt.

Over de uitvoering van de bejegening is inrichtingsbreed een aantal positieve zaken te melden. De inrichting gaat over het algemeen respectvol met haar gedetineerden

om. In de inrichting komt discriminatie niet of nauwelijks voor. Personeel is daarnaast in staat binnen redelijke termijn verzoeken van gedetineerden af te handelen; ook nadat zij zijn ingesloten.

Inrichtingsbreed is de kritiek dat er globaal gezien te weinig tijd is voor gedetineerden. Dit speelt nadrukkelijk in de Weg maar in mindere mate ook in de andere torens. Ook verschilt de bejegeningcultuur per toren. Het Schouw valt hierbij in kritische zin op. Gedetineerden wijzen op de grote verschillen in bejegening door personeel en op de inactieve houding van sommigen van hen. Medewerkers en gedetineerden zijn het meest te spreken over de bejegening in Demersluis.

Al met al voldoet de uitvoering overwegend. Ondanks een aantal positieve kenmerken in de omgang met gedetineerden is de bejegening hvb-breed nog voor verbetering vatbaar. Vooral het gebrek aan tijd voor gedetineerden is daarin een kritisch punt. Bovendien is het mentoraat nog niet hvb-breed ingevoerd.

Omdat er nog geen visie op bejegening is kan deze niet periodiek geëvalueerd en bijgesteld worden. De inrichting heeft wel een aanvang gemaakt met de ontwikkeling van een visie, daarom voldoet de borging beperkt.

Aanbevelingen:

Ontwikkel vóór eind 2011 een visie op bejegening.

3.3 Rapportage en documentatie

Criterium

De ISt verwacht dat de p.i. een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat de p.i. informatie over het verblijf van een gedetineerde, zoals dagrapportages, registreert in TULP-selectie en dat de leiding van de p.i. de kwaliteit van rapportages bewaakt.

Van iedere gedetineerde dient de p.i. tevens een penitentiair dossier aan te leggen met onder meer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf, selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d.

Bevindingen

De inrichting beschikt over een overzicht waarin vermeld is welke functionaris op welk moment over welk onderwerp rapporteert. Het betreft weliswaar geen officiële procedurebeschrijving, maar het overzicht geeft noodzakelijke informatie over deze procedure wel weer. Formeel gezien heeft de inrichting geen kwaliteitseisen voor de rapportages opgesteld. De eisen vloeien volgens de inrichting logischerwijze voort uit de landelijke richtlijnen. Deze richtlijnen zijn weliswaar aanwezig maar algemeen van aard: zij geven niet weer wat de inrichting van personeel op dit moment verwacht ten aanzien van de kwaliteit van rapportages.

De piw'ers van de afdelingen stellen de dagrapportages op. Voor de rapportages voor de besprekingen van de gedetineerden in het MDO (multidisciplinaire overleg) maken zij gebruik van alle dagrapportages, ook van rapportages van collega's van de afdeling. Gebruikelijk is dat het executieve personeel de rapportage voor het MDO in de weekenden opstelt. De medewerkers geven aan dat zij zo goed als altijd de rapportages op tijd af hebben. In het geval er achterstand bij het digitaliseren van de informatie ontstaat, helpen collega's van andere torens met het wegwerken van deze achterstanden.

De Inspectie heeft waargenomen dat de gedetineerendossiers er ordentelijk uitzien. Ook leveren medewerkers inderdaad op tijd en met regelmaat rapportages aan voor het MDO. Het MDO wordt sinds enige tijd structureel elke week in elke toren met een vast aantal aanwezige disciplines gehouden. Dat dit overleg nu structureel plaatsvindt, acht de inrichting als een groot goed. In het verleden is dat anders geweest. Multidisciplinaire overleggen vielen soms uit en waren minder gedisciplineerd in het één keer per zes weken bespreken van elke gedetineerde. Medewerkers vinden het positiever functioneren van het MDO nog pril. Er zijn volgens hen ook verbeteringen mogelijk. In paragraaf 7.2 staat de Inspectie wat uitgebreider stil bij de functie van het MDO.

De afdelingshoofden controleren niet structureel alle rapportages op inhoud en volledigheid. Wel lopen zij de rapportages van medewerkers geregeld door. Zij doen dit op globale wijze, daar de afdelingshoofden weten dat de afdeling die verantwoordelijk is voor het onderhoud van het gedetineerendossier, de BSD, de check op de volledigheid van de betreffende rapportage uitvoert. Als de medewerkers BSD een onvolkomenheid in de rapportage tegenkomen geven ze dat door aan het afdelingshoofd. Het afdelingshoofd laat zijn personeel dan de informatie op orde brengen. De piw'ers zijn er van op de hoogte dat hun leidinggevende af en toe de door hen opgestelde rapportages inkijkt.

Een enkel afdelingshoofd geeft aan dat hij vanwege problemen met de ICT al voor een langere periode niet in het TULP-systeem kan kijken. Maar dat is een uitzondering, de meeste afdelingshoofden zijn zoals gezegd in staat met behulp van het TULP-systeem de rapportages te controleren.

De afdelingshoofden zijn unaniem van mening dat de kwaliteit van de (dag)-rapportages een slag beter kan. Vaak zijn de rapportages nog te summier. Sommige afdelingshoofden besteden in teamdagen wel speciaal aandacht aan het verbeteren van de kwaliteit van rapportages. Ook gaat de inrichting in de nabije toekomst senior piw'ers per afdeling belasten met de kwaliteitsbewaking van rapportages.

De medische dienst geeft aan dat de psychologen en psychiaters in afgescheiden velden van het TULP-systeem hun rapportages invoeren. Afgescheiden wil zeggen dat de informatie die zij invoeren wel voor sommige, maar niet voor alle medewerkers toegankelijk is. Dit is zo geregeld vanwege de specifieke beroepsnormen van geregistreerde psychologen en psychiaters. Deze normen hebben betrekking op de vertrouwelijkheid van het contact en het medisch beroepsgeheim. Het hoofd van de medische dienst heeft de nadrukkelijke wens de informatie die over gedetineerden wordt weggeschreven zo breed mogelijk toegankelijk te laten zijn. Dit met het oog op het behouden van belangrijke informatie over gedetineerden die komen en gaan.

Het hoofd van de medische dienst controleert op nadrukkelijk verzoek van de IGZ per toren per maand steeds 10 dossiers op kwaliteit en volledigheid. In het aansturen van zijn medewerkers let hij vooral op een uniforme stijl in de rapportage en het tot een logisch geheel maken van de rapportage. Volgens hem is de sterk verouderde indeling van het medisch dossier daarbij een complicerende factor.

Oordeel

Rapportage

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

De inrichting beschikt weliswaar over overzichten en richtlijnen met betrekking tot rapportages, maar deze zijn te algemeen van aard. Daarmee voldoet het beleid overwegend. De dossiers zijn in orde. De rapportages mogen nog aan kwaliteit winnen. Vanwege het structurele karakter van het MDO in plaats, tijd en frequentie wordt de informatie over gedetineerden in voldoende mate gedeeld. Met als aantekening dat de inrichting daarin nog wel in ontwikkeling is. Daarmee voldoet de uitvoering overwegend.

De medische dienst let nadrukkelijk op de kwaliteit van rapportages. Ook afdelingshoofden controleren globaal de kwaliteit van de rapportages, zij doen dit echter niet structureel op inhoud en volledigheid. Daarom voldoet de borging overwegend.

Bij een vervolgonderzoek heeft de ISt speciale aandacht voor de kwaliteit van de rapportages.

3.4 Conclusie

De Inspectie komt tot de conclusie dat de omgang met gedetineerden nog verbeterd kan worden. Een belangrijk punt is dat de meeste gedetineerden bij eerste plaatsing pas de volgende dag gescreend worden. Ook is er (nog) geen doordachte en

gedocumenteerde eigen visie waarin staat beschreven hoe de inrichting verwacht dat personeel met gedetineerden omgaat. Desalniettemin gaat personeel over het algemeen respectvol met gedetineerden om. Wel is er weinig tijd voor gedetineerden.

Positief is het structureel bespreken van gedetineerden in het MDO. De rapportages over gedetineerden, die mede ten behoeve van dit overleg worden opgesteld, kunnen nog aan kwaliteit winnen.

4 Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in de PIOA. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de fysieke veiligheid van de gedetineerden en het inrichtingspersoneel.

4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

Criterion

Iedere inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van artikel 52 lid 4 van de European prison rules (EPR), de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting.

De laatste jaren is het beleid van de DJI voor brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures voor de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

Bevindingen

De preventie en beheersing van calamiteiten is inmiddels centraal voor de gehele PIOA georganiseerd. Daar waar de inrichting in het verleden werkte met verschillende calamiteitenmappen is er nu een geïntegreerde calamiteitenmap voor de PIOA. De plannen en instructies in deze map worden twee keer per jaar aangevuld met nieuwe regelgeving en op actualiteit bezien. Het raamwerk calamiteitenbeheersing van DJI geldt hierbij als leidraad.

De inrichting beschikt over een geldige gebruikersvergunning die in 2005 is afgegeven en een geactualiseerde RI&E. De inrichting registreert en monitort de voortgang van RI&E aandachtspunten. Per aandachtspunt is de verantwoordelijke afdeling en persoon aangegeven, alsmede de prioriteit die het heeft, de doorlooptijd en de datum waarop iets gerealiseerd moet zijn.

Ook beschikt de inrichting over een oefenjaarplan BHV en een operationele BHV-organisatie. Van de executieve medewerkers is 90% BHV opgeleid. PIOA-breed en per toren zijn jaarlijks 15 calamiteitenoefeningen. Vijf van deze oefeningen betreffen BHV-oefeningen. Een gijzelingsoefening heeft dit jaar nog niet plaatsgehad, maar is wel voorzien voor het einde van het jaar. Uit gesprekken met medewerkers blijkt dat met name de complexbeveiligers zeer frequent oefenen. Ook de piw'ers zijn over het algemeen recent nog bij een oefening betrokken geweest. Voor een enkeling geldt dat dit al wat langer geleden is, omdat de oefeningen steeds toevallig buiten diens diensten plaats hadden.

De PIOA betreft ook externe partijen zoals de brandweer bij oefeningen. In het complex is een speciale route voor hulpdiensten, zodat brandweer en ambulance binnen enkele minuten op elke locatie kunnen zijn. Tijdens oefeningen test de brandweer deze aanvalsroute en na afloop evalueert ze samen met de inrichting of dit tot aanpassing moet leiden. Ook intern evalueert de inrichting oefeningen en leidt dit waar nodig tot aanpassingen van procedures en systemen.

Alle cellen in de drie hvb-torens zijn voorzien van rookmelders en spreek-luisterverbindingen. Ook zijn vluchtroutes over het algemeen geduid en vrij van obstakels. Bij de afdeling BAD is de nooduitgang niet geduid, maar voor de

medewerkers aldaar spreekt voor zich waar deze zich bevindt. Ook in de fitnessruimtes zijn de vluchtroutes niet aangegeven.

Incidenten met een veiligheidsrisico worden gerapporteerd en geregistreerd in een algemeen incidentenoverzicht van de PIOA. Hierbij wordt aangetekend waar het incident plaats had, wie het incident heeft gemeld, wat de datum van het incident was, wat het incident inhield en hoe het is afgedaan.

Oordeel

Calamiteiten

Beleid = 4

Uitvoering = 3

Borging = 4

De geïntegreerde calamiteitenmap is in overeenstemming met het raamwerk calamiteitenbeheersing DJI. Er is een geldige gebruikersvergunning, een geactualiseerde RI&E en een oefenjaarplan BHV. Het beleid voldoet daarmee volledig. Er is een operationele BHV organisatie, die regelmatig geoefend. Cellen zijn voorzien van een rookmelder en een spreek-luisterverbinding. Ook zijn vluchtroutes vrij van obstakels. De uitvoering voldoet echter overwegend en niet volledig omdat een enkele nooduitgang niet geduid is. De borging voldoet wel volledig omdat aandachtspunten van de RI&E planmatig zijn uitgezet, oefeningen (met externen) geëvalueerd worden, dit waar nodig tot aanpassing leidt en van incidenten met een veiligheidsrisico registratie plaatsvindt.

Aanbeveling

Geef, voor zover mogelijk, duidelijk de vluchtroutes aan.

4.2 Agressiebeheersing

criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European prison rules in artikel 52 en verder aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning-en-controlcyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. De ISt beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk om geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden te voorkomen en te beheersen. Ook beoordeelt de ISt of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches.

De ministeriële Regeling geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen regelen expliciet de toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te beheersen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde Handboek Intern bijstandsteam (IBT) van DJI. De ISt verwacht dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).¹⁸

Bevindingen

De Inspectie trof in de inrichting beleid aan dat betrekking heeft op het gebruik van geweld en mechanische middelen. Zo is de geweldsinstructie voor penitentiaire inrichtingen aanwezig. Hetzelfde geldt voor de regeling mechanische middelen en het protocol toepassing mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen.

Specifiek voor het gebruik van pepperspray trof de Inspectie de circulaire richtlijnen pepperspray en het meldingsformulier gebruik pepperspray aan. Daarnaast beschikt de inrichting over een instructievideo toepassing gewelds- en mechanische middelen en is er een werkboek voor de training toepassing mechanische middelen.

Het executief personeel is bevoegd tot het toepassen van geweld.

Complexbeveiligers zijn daartoe goed getraind, ze volgen structureel praktisch penitentiair optreden (PPO) waarvan fysieke weerbaarheid een onderdeel vormt.

Voor piw'ers geldt echter dat de deelname aan het PPO nog zeer beperkt is. Hoewel de inrichting het belang van het PPO voor piw'ers onderkent en sinds enkele maanden actief stuurt op deelname, komt het maar moeizaam van de grond. De sturing gebeurt door piw'ers te wijzen op het belang van het PPO, te registreren of piw'ers deelnemen aan het PPO en indien dit niet het geval is ze hierop aan te spreken. Per toren is een afdelingshoofd aangewezen om dit proces te bewaken. De eerste verbeteringen zijn inmiddels zichtbaar. Zo wordt met name in Demersluis nu actiever deelgenomen aan het PPO. In De Weg en Het Schouw is de opkomst echter nog erg laag. Medewerkers besteden de tijd die gereserveerd is voor het PPO volgens leidinggevendenden onder andere aan roken en darten.

¹⁸ Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van de PI. Het IBT wordt in staat geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

Complexbeveiligers worden jaarlijks op fitheid getest. De inrichting heeft zich ten doel gesteld ook bij alle piw'ers dit jaar een dergelijke test af te nemen. Complexbeveiligers en leden van het IBT zijn bevoegd tot het toepassen van mechanische middelen. Ze zijn daarin getraind en de vaardigheden worden getoetst. Het IBT heeft een pelotonscommandant, vier groepscommandanten en 43 leden. De leden zijn zowel complexbeveiligers als piw'ers. Dagelijks zijn minimaal 10 leden inzetbaar. Buiten de dagdienst kunnen leden worden opgeroepen, ze zijn dan binnen 45 minuten inzetbaar. Elk IBT lid traint zes keer per jaar. De deelname aan de trainingen is verplicht. Tweemaal per jaar is er een grootscheepse oefening. Ook dienen IBT-leden een fysieke test te doen. Indien ze daar niet voor slagen eindigt het IBT-lidmaatschap.

Zowel voorafgaand als na elke inzet van het IBT is er een evaluatiemoment.

Voor IBT-leden en andere betrokkenen bij de inzet van het IBT is er een calamiteiten opvangteam (COT). Dit COT kan PIOA breed worden ingezet. Indien nodig verwijst het COT door naar professionele hulpverlening.

Over het IBT heeft de Inspectie wisselende geluiden gehoord. De inrichting is tevreden over hoe het functioneert en diverse IBT-leden onderschreven dit. De IST vernam echter ook kritische geluiden over het functioneren. Het zou binnen het IBT ontbreken aan samenhang en teamspirit.

Uit gesprekken met gedetineerden bleek dat geweld in de inrichting proportioneel wordt toegepast. De zorgstaf en de commissies van toezicht bevestigen dit beeld. Er zijn vrijwel geen klachten over de toepassing van geweld door personeel.

Langere tijd sloot volgens diverse medewerkers, mede door een wervingsstop, de inzet van personeel onvoldoende aan bij het risico van agressie en geweld door gedetineerden. Inmiddels zijn deze problemen grotendeels verholpen. Zo zijn er nieuwe complexbeveiligers geworven. Daarnaast geven diverse medewerkers aan dat de afdelingen, door het niet langer in gebruik zijn van de meerpersoonscellen, beter beheersbaar zijn. Dit zou de veiligheid ten goede komen. Personeel maakt zich soms nog wel zorgen over de situatie in het weekend. Bij het begeleiden van activiteiten is de bezetting dan vaak minimaal.

Op vrijwel alle kwetsbare locaties in de inrichting is toezicht door personeel.

Eventueel gebeurt dit (additioneel) met behulp van camera's. In het verleden waren vooral de liften waarvan de gedetineerden gebruik maken onveilige locaties. Na het aanbrengen van camera's in deze liften is de veiligheid daar aanzienlijk verbeterd.

Op diverse locaties is uitsluitend toezicht door personeel en ontbreekt cameratoezicht. Het gaat dan bijvoorbeeld om de leefafdelingen en de arbeidszalen. Personeel ziet daar over het algemeen ook geen toegevoegde waarde in camera's. Het vertrouwt liever op collega's dan op een camera waarvan niet zeker is of de beelden wel bekeken worden. Dat gaat niet op voor de luchtplaats waar soms met grote groepen gedetineerden verbleven wordt. Daar, zo vinden de meeste medewerkers, zou wel aanvullend cameratoezicht moeten komen.

Het viel de Inspectie op dat op de gang van de isoleerafdeling van Het Schouw geen cameratoezicht is, terwijl dit in Demersluis en De Weg wel het geval is.

De camerabeelden van de omtrekbeveiliging worden opgeslagen. De inrichting beschikt niet over de mogelijkheid om de overige camerabeelden op te slaan ten behoeve van de reconstructie van geweldsincidenten. Dit betreft dus onder andere de beelden in de gedetineerdenliften.

Zowel personeel als gedetineerden geven aan dat er weinig geweldsincidenten zijn. Gedetineerden zeggen zich over het algemeen ook veilig te voelen. Ten tijde van de Inspectie ontstond er op een van de luchtplaatsen een opstootje tussen gedetineerden. Personeel op de luchtplaats maakte alarm en binnen afzienbare tijd

was er bijstand van ander personeel. Voordat dit personeel arriveerde waren de amokmakers echter reeds uit elkaar gehaald met de hulp van andere gedetineerden. Uit een gesprek met betrokken personeelsleden bleek dat opstootjes regelmatig door medegedetineerden in de kiem gesmoord worden.

Uit het jaarverslag 2009 van de PI Amsterdam, dat betrekking heeft op alle inrichtingen in Amsterdam, en dus niet alleen de drie hvb-torens van de PIOA, blijkt dat het aantal geweldsincidenten aanzienlijk hoger ligt dan de prestatieafspraken die met het hoofdkantoor gemaakt zijn. Voor geweld tegen personeel betrof dit in 2009 158 geweldsincidenten. Dit is bijna twee keer zoveel als de doelstelling. Er is wel sprake van een daling ten opzichte van 2008. Gedifferentieerde gegevens voor de hvb-torens waren niet beschikbaar.

De inrichting maakt in het eerder genoemde overzicht van incidenten wel melding of bij een incident geweld is toegepast. Over incidenten waarbij geweld is gebruikt rapporteren piw'ers in het geautomatiseerde rapportagesysteem TULP. Een kopie van het rapport gaat naar de dienstcoördinator. Afhankelijk van de aard van het incident volgt er een evaluatie. Het moment waarop personeel met elkaar evalueert is het teamoverleg. Omdat het teamoverleg in de inrichting veelvuldig niet doorgaat, plaatst de Inspectie vraagtekens bij de effectiviteit van dit evaluatiemoment. Hierover meer in paragraaf 7.2 die over communicatie gaat.

Oordeel

Agressiebeheersing

Beleid = 4

Uitvoering = 2

Borging = 3

Het beleid voor het criterium agressiebeheersing is aanwezig en voldoet. In de praktijk blijken complexbeveiligers ook goed getraind te zijn. Hetzelfde geldt voor het IBT dat goed is toegerust en naar behoren lijkt te functioneren. Signalen over een gebrek aan teamspirit dienen echter niet te worden veronachtzaamd. Dat gaat ook op voor gevoelens van onveiligheid in het weekend door de krappe bezetting en de afwezigheid van camera's op kwetsbare locaties. Met name het ontbreken van permanent cameratoezicht tijdens het luchten ervaart personeel als een gemis. De Inspectie noemt hier ook het ontbreken van een camera in de gang van de isoleerafdeling in Het Schouw. En het niet kunnen opnemen van camerabeelden in de gedetineerdenliften. Het belangrijkste aandachtspunt bij dit criterium betreft de onvoldoende deelname aan het PPO door piw'ers. Doordat personeel niet goed getraind is in fysieke weerbaarheid loopt het onwenselijke risico's. Daarom voldoet de uitvoering beperkt. Voor de borging geldt dat complexbeveiligers jaarlijks op fitheid worden getest. Dat het IBT regelmatig traint en oefent en dat zowel voorafgaand als na afloop van de inzet van het IBT er een evaluatiemoment is. Ook registreren medewerkers incidenten waarbij geweld is toegepast. Door het veelvuldig niet doorgaan van werkoverleggen voor piw'ers lijkt er echter onvoldoende gelegenheid om deze incidenten te evalueren. Daarnaast is er weliswaar een aanvang gemaakt met het actiever sturen op deelname aan het PPO door piw'ers, maar heeft dit vooralsnog weinig effect gesorteerd onder een aanzienlijk deel van de medewerkers. De borging voldoet daarom overwegend.

Aanbevelingen

- Realiseer cameratoezicht op kwetsbare locaties als de luchtplaatsen en de gang van de isoleerafdeling in Het Schouw. Voorzie in de technische mogelijkheid om camerabeelden van kwetsbare locaties op te slaan ten behoeve van de reconstructie van geweldsincidenten. Geef hierbij prioriteit aan het opslaan van beelden uit de gedetineerdenliften.
- Draag er zorg voor dat piw'ers structureel deelnemen aan het PPO.

4.3 Drugsontmoediging

Criterion

De beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden is in het gevangeniswezen vaak een probleem. Om die reden heeft DJI in 2008 het drugsontmoedigingsbeleid ingevoerd. De ISt gaat na in hoeverre dit beleid toepassing vindt.

Ook in de 'canon' over penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsontmoedigingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij 5 procent van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd. Dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden.

De ISt is, op basis van artikel 58 lid 8 van de European prison rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden, als hun cel is doorzocht.

Uitgangspunt is verder dat ten minste twee inrichtingsfunctionarissen de celinspectie uitvoeren en dat zij aantekening maken van het resultaat van de inspectie.

Bevindingen

Het drugsontmoedigingsbeleid van de inrichting bestaat uit preventie, controle en sanctionering. Enerzijds tracht de inrichting te voorkomen dat er drugs de inrichting in gebracht worden, anderzijds controleert zij cellen en gedetineerden op drugs en sanctioneert zij gedetineerden indien deze drugs bezitten of gebruikt hebben.

Om met de preventie te beginnen. Voor bezoekers ligt bij de ingang een folder waarin de inrichting het anti-drugsbeleid uiteenzet. Het legt aan bezoekers uit dat het niet is toegestaan om drugs mee de inrichting in te nemen, dat er op drugs gecontroleerd wordt en dat hier eventueel drugshonden voor kunnen worden ingezet. Ook gaat de folder in op de consequenties van het aantreffen van drugs. Zo kan de inrichting bijvoorbeeld aangifte bij de politie doen.

De inrichting controleert bezoekers vervolgens met een metaaldetectiepoortje en meegevoerde goederen met een x-ray. Daarna begeven de bezoekers zich naar het bezoek. Tijdens het bezoek is bij aanvang en einde beperkt fysiek contact tussen bezoekers en gedetineerden toegestaan. Piw'ers zien er dan op toe dat bezoekers geen drugs overgeven aan gedetineerden. Dit kan echter niet geheel uitgesloten worden.

Vanaf het moment dat de gedetineerde in contact is geweest met de bezoeker richt de controle zich daarom ook op de gedetineerde. Als personeel bij deze controle drugs aantreft kan de gedetineerde gesanctioneerd worden. Indien het een bepaalde hoeveelheid drugs betreft kan de inrichting bovendien aangifte bij de politie doen.

Dit gebeurt echter nog niet standaard. Een convenant voor het vastleggen van afspraken hieromtrent met de plaatselijke politie en het OM is in de maak.

Een voorbeeld van een controle die zich op de gedetineerde richt nadat deze in contact is geweest met de bezoeker, is de controle voorafgaand aan het gebruik van een toilet. De inrichting staat ook tijdens het bezoek toe dat gedetineerden hiervan gebruik maken. Een complexbeveiligder visiteert hen dan wel eerst. Ook na afloop van het bezoek visiteert een complexbeveiligder alle gedetineerden die bezoek hebben gehad.¹⁹ Dit gebeurt in een speciale onderzoeksruimte waar een A4tje hangt

¹⁹ De beroepscommissie van de RSJ heeft bij uitspraak van 14-10-2008 bepaald dat visitatie na elk bezoek niet strijdig is met de wet (zaak 08/1187/GA). In andere uitspraken geeft de beroepscommissie aan dat zij het steekproefsgewijs visiteren, mits dit de grens van twee keer per maand niet te boven gaat, steeds toelaatbaar heeft geacht. Stelselmatig visiteren kan volgens de Pagina 54 van 99

met een uitleg over de visitatie. Ook voor de complexbeveiliging is in een actuele instructie beschreven hoe de visitatie dient te worden uitgevoerd. Beleidsmatig is vastgesteld wanneer gedetineerden na extern contact aan een visitatie onderworpen worden en wanneer met een fouillering kan worden volstaan. Na een extern verblijf buiten de inrichting is dit net als na een relatiebezoek standaard visitatie. Een uitzondering vormt een bezoek aan de rechtbank. Bij terugkomst daarvan fouilleert personeel de gedetineerde en controleert hem met een metaaldetectiepoortje. Tenzij er verdenkingen zijn, dan ondergaat hij een visitatie. Ook voor het fouilleren van gedetineerden heeft de inrichting een instructie opgesteld. Deze instructie is niet voorzien van datum. Alle preventieve maatregelen ten spijt blijken er toch geregeld drugs in de inrichting aanwezig. Dit komt aan het licht door een tweetal controlemaatregelen. Dit zijn de celinspecties en de urinecontroles (uc's). Op celinspecties wordt nader ingegaan in paragraaf 5.1 omdat deze meer omvatten dan uitsluitend de controle op de aanwezigheid van drugs.

Voor uc's geldt dat de inrichting een in 2010 geactualiseerde dienstinstructie heeft waarin beschreven is wanneer en op welke wijze uc's dienen te worden afgenomen. Alle gedetineerden ondergaan een uc bij binnenkomst in de inrichting. Deze nulmeting dient om vast te stellen of de gedetineerde buiten de inrichting een gebruiker was. Als dat zo blijkt te zijn, is het geïndiceerd om hem frequenter dan andere gedetineerden te controleren. De uitslag van een nulmeting zal niet tot sancties leiden. Dit geldt wel voor latere uitslagen omdat er dan sprake is van gebruik in de inrichting. In lijn met het drugsontmoedigingsbeleid van DJI (DOB) hanteert de inrichting standaardsancties voor door middel van uc's vastgestelde overtredingen.

Naast de nulmeting ondergaan gedetineerden standaard een uc voorafgaand aan verlof, bij terugkomst in de inrichting na onbegeleid verlof, bij het vermoeden van gebruik en ten behoeve van selectie. Daarnaast voert de inrichting steekproefsgewijze controles uit.

Het aantal controles is aanzienlijk. Iedere vier weken vinden er gemiddeld 16 tot 20 controles per afdeling van 24 gedetineerden plaats. Omdat het door de steekproefsgewijze controles voorkwam dat bepaalde gedetineerden meerdere keren vlak achter elkaar gecontroleerd werden, waren er veel klachten over de uc's. De inrichting heeft daarom een procedure en instructies opgesteld zodat zij gedetineerden maximaal een keer per twee weken aan een steekproefsgewijze controle onderwerpt.

De drie hvb-torens voeren de urinecontroles op een verschillende wijze uit. In Demersluis zijn er speciale voorzieningen aanwezig om uc's af te nemen. In De Weg en Het Schouw ontbreken deze. Daar voeren medewerkers de controles op cel bij gedetineerden uit. Hierop heeft personeel kritiek omdat er geen voorzieningen aanwezig zouden zijn om adequaat toezicht te houden. Ook in de in 2008 gehouden Externe Security Audit (ESA) van DJI werd vastgesteld dat afname van uc's niet altijd in een daarvoor geëigende ruimte plaatsvindt. De Inspectie vernam ook van gedetineerden dat de uitvoering van een uc soms te wensen over laat. Buisjes zouden niet altijd in het bijzijn van de gedetineerde verzegeld worden en bekertjes waarin de urine wordt afgenomen zouden niet altijd goed gereinigd zijn na een

voorgaande afname. In reactie hierop gaf de inrichting aan dat sinds enkele maanden gebruik wordt gemaakt van een vacuümsysteem, van buisjes die vanaf de fabriek verzegeld zijn en van bekertjes die maar een keer gebruikt kunnen worden. Volgens de inrichting moesten gedetineerden voordien de urine in een plastic drinkbeker aanleveren.

Na de afname registreren medewerkers dat de betreffende gedetineerde is onderworpen aan een uc. De wijze van registratie is sinds de zomer van 2010 uniform in de drie hvb-torens.

Zodra de uitslag van de uc bekend is informeert het BSD de afdeling waar de gedetineerde verblijft hierover. Een medewerker van de afdeling stelt de gedetineerde vervolgens in kennis van de uitslag. Indien het een positieve uitslag betreft, leidt dit tot een sanctie conform de daarvoor geldende DOB-richtlijnen. Personeel dient de uitslag bovendien in TULP te registreren, ook indien het een negatieve uitslag betreft.

De registratie in TULP wordt gebruikt om op persoonsniveau een beter zicht te hebben op de drugsproblematiek van een gedetineerde. Dit kan invloed hebben op de bejegening van de gedetineerde, op de frequentie van geïndiceerde controles en op het toekennen van verlof. Ook kan het een rol spelen in de detentiefasering en in te zetten interventies. De Inspectie heeft voor deze afzonderlijke aspecten niet onderzocht of en zo ja op welke wijze ze worden beïnvloed door de uc uitslagen. Wel is het de Inspectie gebleken dat de inrichting op basis van de uitslagen van de uc's of andere relevante informatie gericht actie onderneemt om de drugsproblematiek aan te pakken. Spitaacties waarbij hele afdelingen grondig doorzocht worden zijn daarvan een voorbeeld. Ook houdt de inrichting in het eerder genoemde incidentenoverzicht de drugsgerelateerde incidenten bij, evalueert het deze incidenten en stelt het zo nodig het eigen drugsontmoedigingsbeleid bij.

Oordeel

Drugsontmoediging

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

Het beleid van de inrichting is conform het drugsontmoedigingsbeleid van DJI. De inrichting informeert bezoekers over de consequenties van drugsinvoer en gedetineerden over de wijze waarop visitatie ten uitvoer wordt gelegd. Voor visiteren, fouilleren en urinecontrole zijn dienstinstructies aanwezig. Deze instructies zijn echter niet allemaal voorzien van een datum waardoor niet vastgesteld kan worden of ze recent nog geactualiseerd zijn. Ook is een convenant met de plaatselijke politie en het OM waarin afspraken over aangifte bij drugsbezit zullen worden vastgelegd nog niet gereed. Daarom voldoen het beleid en de borging overwegend en niet volledig. Hetzelfde geldt voor de uitvoering. Personeel houdt toezicht bij het bezoek en volgt het de instructies bij visitatie en fouilleren. Ook voert de inrichting een aanzienlijk aantal uc's uit. Niet alleen op indicatie, maar ook steekproefsgewijs. De uc-controle geschiedt in De Weg en Het Schouw echter niet in een daarvoor ingerichte ruimte die is voorzien van hulpmiddelen die fraude kunnen voorkomen.

Aanbeveling

Voer urinecontroles uit in een daarvoor ingerichte ruimte die voorzien is van hulpmiddelen die fraude kunnen voorkomen.

4.4 Conclusie

De IST is redelijk positief over het aspect interne veiligheid binnen de PIOA. Het beleid voldoet op een enkel aandachtspunt na volledig. Het gaat dan om het vastleggen van afspraken met de politie over het melden en afhandelen van

drugsvondst in de inrichting en het voorzien van bepaalde werkinstructies van een datum. De uitvoering voldoet gemiddeld overwegend. Voor het criterium agressiebeheersing geldt echter dat de uitvoering beperkt voldoet. Dit komt doordat er onvoldoende deelname van piw'ers aan het PPO is. Daarnaast kan het cameratoezicht op enkele kwetsbare locaties zoals de luchtplaatsen verbeterd worden en is het wenselijk dat meer camerabeelden opgeslagen kunnen worden. Ook de borging voldoet gemiddeld overwegend. Aandachtspunt hier is nog het daadwerkelijk en frequent houden van werkoverleggen voor piw'ers, zodat incidenten waarbij geweld is toegepast in het team geëvalueerd kunnen worden.

5 Maatschappijbeveiliging

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappijbeveiliging in PIOA. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de maatschappijbeveiliging. Daarbij gaat het om afdoende verhindering dat een gedetineerde zich kan onttrekken aan de vrijheidsbeneming en om voldoende weging van maatschappelijke risico's bij het toekennen van vrijheden aan een gedetineerde.

5.1 Beveiligingsvoorzieningen en -toezicht Criterium

Het Nederlandse gevangeniswezen kent een aantal varianten van de daadwerkelijke vrijheidsbeneming waarvan de toepassing voor een groot deel afhankelijk is van het risico op ontvluchting. De twee uiterste varianten zijn de zeer gesloten extra beveiligde inrichting (EBI) en de open zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI). De EBI biedt landelijk huisvesting aan gedetineerden met een extreem vlucht- en/of beheersrisico. De ZBBI huisvest veelal gedetineerden in de laatste fase van hun detentie. Zij kunnen vanuit de ZBBI onder bepaalde voorwaarden deelnemen aan het regulier maatschappelijk verkeer.

Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen (SDGW) in 2006 expliciet beleid vastgesteld gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen ter voorkoming van ontvluchting.²⁰ De IST ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria, waarbij zij onderscheid maakt tussen statische en dynamische beveiligingsaspecten. De IST betreft bij haar beoordeling de resultaten van de in opdracht van de SDGW gemaakte externe security audit (ESA).²¹

Bevindingen

Dynamische beveiligingsaspecten

De inrichting heeft in instructies vastgelegd hoe het personeel dient te handelen bij de in de landelijke instructie Penitentiaire Scherppte beschreven kritische processen luchten, bezoek, celinspectie, aanwezigheidscontrole en urinecontrole. Dit laatste proces is reeds aan de orde geweest in het vorige hoofdstuk. In dit hoofdstuk gaat de Inspectie in op de overige vier processen.

Voor het *luchten* geldt dat de instructie van oktober 2009 is. Personeel controleert de luchtplaatsen voorafgaand aan het luchten conform deze instructie. Ook neemt personeel plaats in de daarvoor aangewezen abri's. Hierdoor heeft het een goed overzicht over de luchtplaats. Hoewel in de instructie is beschreven dat gedetineerden bij het betreden en verlaten van de luchtplaats geteld dienen te worden gebeurt dit niet overal. In De Weg bleken niet alle afdelingshoofden overtuigd van de noodzaak daartoe. Zij gaven aan dat elke beweging van gedetineerden vanaf de afdeling geregistreerd wordt en dat daardoor steeds

²⁰ Rapportage 'taskforce penitentiaire scherppte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008.

²¹ Een externe security audit is een systematische doorlichting van de stand van de beveiligingsvoorzieningen van een inrichting.

duidelijk is welke en hoeveel gedetineerden er aan het luchten zijn. De afdelingshoofden stuurden dus niet actief op het volgen van dit aspect van de instructie voor het luchten. Diverse piw'ers gaven desalniettemin aan wel de noodzaak van het tellen bij aanvang en einde luchten in te zien en dit dus ook te doen. De directie van de inrichting informeerde de Inspectie na afloop van de doorlichting dat inmiddels inrichtingsbreed met de leidinggevenden was afgesproken dat er gewoon geteld dient te worden.

Voor het *bezoek* geldt dat de instructie niet is voorzien van een datum. Omdat de nieuwe procedure voor het gebruik van biometrie in de instructie beschreven is zal de instructie recent nog geactualiseerd zijn. Personeel stelt conform de instructie voorafgaand en na afloop van het bezoek de identiteit van de gedetineerden vast met behulp van de biometrische apparatuur. Na afloop van het bezoek mogen bezoekers de bezoekerimte pas verlaten nadat de identiteit van de gedetineerden is vastgesteld. De biometrische apparatuur blijkt niet altijd goed te werken. De klacht is vooral dat het verifiëren van de identiteit soms vrij lang kan duren. Dat wekt dan irritatie, zeker als er meerdere gedetineerden wachten om hun bezoek te zien. Het disfunctioneren van de biometrische apparatuur is overigens iets dat de Inspectie ook in andere onderzoeken heeft geconstateerd. Hier is het Shared Service Center van DJI voor verantwoordelijk.

Gedetineerden dienen in de PIOA tevens de gedetineerdenpasjes mee te nemen naar het bezoek. Hierdoor kan de inrichting bij een storing van de biometrische apparatuur altijd terugvallen op conventionele methodes om de identiteit van de gedetineerde vast te stellen.

In de bezoekerimtes waar het hvb gebruik van maakt is, zoals eerder gemeld, een slangopstelling. Dit voorkomt dat gedetineerden en bezoekers kunnen verwisselen. Het geeft ook een beter overzicht voor de toezichthouder. Tijdens het bezoek is er toezicht door een piw'er. Op de gang buiten de bezoekerzaal is een complexbeveiliging aanwezig die bij een incident direct bijstand kan verlenen. Bij de nabijgelegen controlepost 'hoekpunt' zijn meerdere complexbeveiligers aanwezig, die tevens ondersteuning kunnen bieden.

Voor de *celinspecties* geldt dat personeel zowel dagelijkse als bijzondere celinspecties uitvoert. Hiervoor zijn instructies beschikbaar die beide niet zijn voorzien van een datum. Ook is er een uitgebreide checklist voor de dagelijkse celinspecties. Deze dagelijkse celinspecties omvatten elke dag een aantal cellen op een afdeling. Wekelijks komen zodoende alle cellen aan bod. Daarnaast worden per toren dagelijks 16 cellen aan een bijzondere celinspectie onderworpen. Deze inspecties zijn uitgebreider dan de dagelijkse.

Piw'ers registreren de uitkomsten van de celinspecties verschillend. Er zijn afdelingen waar in TULP in de gedragsrapportages of groepsrapportages geregistreerd wordt. Er zijn ook afdelingen waar personeel vindt dat het opstarten van TULP teveel tijd vergt en ze daarom alleen een papieren registratie bijhoudt. De rapportages variëren van vrij uitgebreid tot zeer summier. Dan staat er vaak niet meer dan 'geen bijzonderheden'.

Ook overige ruimtes waar gedetineerden verblijven, zoals bijvoorbeeld recreatieruimtes en douches, controleert het personeel naar eigen zeggen regelmatig. Omdat het aan instructies ontbreekt doet een ieder dat op zijn eigen manier. Van deze controles houdt personeel geen registratie bij.

Voor het *aanwezigheidscontrole* geldt dat de instructie van oktober 2009 is. Volgens de instructie dient het tellen vier keer per dag plaats te vinden. Het eerste moment is om 6.45 uur door de vroege dagdienst in aanwezigheid van de nachtdienst. Uit diverse klachten van gedetineerden maakt de Inspectie op dat dit in de praktijk net iets anders loopt. De nachtdienst controleert om 6.30 uur op een teken van leven.

Dit betekent dat gedetineerden dan reeds gewekt worden. Een half uur later om 7.00 uur voert de vroege dienst de reguliere telling uit. Gedetineerden plaatsen vraagtekens bij deze werkwijze. Ze vinden het ronduit storend dat ze om 6.30 uur gewekt worden terwijl dit ook bij de ronde van 7.00 uur zou kunnen gebeuren. Na afloop van de doorlichting heeft de directie van de inrichting aangegeven dat deze procedure zal worden aangepast en het teken van leven in de ronde van 7.00 uur wordt meegenomen.

Het tweede telmoment op een dag is om 12.00 uur door personeel van het eigen paviljoen. Om 16.00 uur als de dagdienst eindigt telt het personeel van een ander paviljoen de gedetineerden. Pas nadat is vastgesteld dat het aantal gedetineerden op de afdelingen overeenstemt met het aantal gedetineerden dat volgens de meldkamer aanwezig dient te zijn en de piketdienst dit aantal bevestigd heeft mag het personeel naar huis. Om 21.45, aan het einde van de late dienst, vindt het vierde en laatste telmoment plaats. Dit doet de late dienst in aanwezigheid van de nachtdienst.

Omdat er op diverse verblijfsafdelingen geen gestructureerd werkoverleg plaatsheeft komt "Penitentiaire Scherpste" en de uitvoering van werk- en dienstinstructies dus ook niet overal stelselmatig aan de orde. Niet op alle verblijfsafdelingen waar wel regelmatig werkoverleg plaatsvindt, komt Penitentiaire Scherpste structureel aan de orde. Volgens de directie zit het volgen van dienstinstructies nog onvoldoende tussen de oren van de piw'ers. Ook moet daar door leidinggevendenden nog beter op gestuurd worden. Over de status en de uitleg van de dienstinstructies bleek onder het personeel ook nog de nodige onduidelijkheid te bestaan. De inrichting wil voor het einde van 2010 een betere uitvoering van en sturing op de dienstinstructies realiseren.

Daar waar het dienstverband van personeel voorheen gekoppeld was aan een specifieke locatie, daar is het nu gekoppeld aan het hvb van de PIOA. Dit betekent dat het eenvoudiger is om personeel op andere locaties in te zetten. Het gebeurt in de praktijk geregeld dat personeel diensten draait in een andere toren. Het actief rouleren van personeel van het ene naar het andere team is iets dat nog geen invulling heeft gekregen. Het ontbreekt binnen de inrichting aan beleid voor het regelmatig laten rouleren van personeel. Onder personeel bestaat hier ook veel weerstand tegen. Het regelmatig rouleren van personeel draagt volgens "Penitentiaire Scherpste" bij aan de scherp blijven van personeel.

Het personeel geeft aan dat het van incidenten met een onttrekkingsrisico altijd een rapportage opstelt. Inrichtingsbreed is er het eerder genoemde incidentenoverzicht waarin ook incidenten met een onttrekkingsrisico vermeld worden. Daarnaast is er een overzicht 'bijzondere voorvallen' waarin de belangrijkste incidenten zijn opgenomen.

In 2010 zou er een ESA in de inrichting worden uitgevoerd. De inrichting heeft voor dit onderzoek uitstel aangevraagd en DJI heeft hiermee ingestemd. De vorige ESA dateert uit een tijd dat de hvb-torens nog als afzonderlijke inrichtingen opereerden. De ISt heeft de uitkomsten van dat onderzoek daarom niet uitgebreid in deze doorlichting meegenomen. Naar aanleiding van de ESA die destijds is uitgevoerd heeft de inrichting een plan van aanpak opgesteld. De inrichting geeft aan dat nog niet alle punten uit dit plan van aanpak gerealiseerd zijn, maar dat de voortgang wel bewaakt wordt en acties uitgezet zullen worden.

Statische beveiligingsaspecten

De statische beveiligingsvoorzieningen ter voorkoming van ontvluchting werken (m.u.v. de biometrie) over het algemeen naar behoren. Zo is er recent een nieuwe omtrekbeveiliging met stroomvoerende detectie aangelegd. Er zijn wel eens storingen, maar die worden dan direct hersteld. De Centrale Meldkamer is goed

geoutilleerd. De camerabeelden kunnen uitgelezen worden op lcd monitoren. Er is tevens een brandmeldpaneel.

De technische dienst controleert de statische beveiligingsvoorzieningen en houdt hiervan een logboek bij.

De inrichting heeft het nodige te stellen met technische voorzieningen waar de Rijksgebouwendienst (RGD) verantwoordelijk voor is. Het niet goed functioneren van een toegangsdeur naar de remise waardoor deze steeds handmatig geopend moet worden, is hier een voorbeeld van. De traagheid waarmee de RGD reageert op verzoeken is een grote bron van ergernis.

De inrichting onderwerpt zowel bezoekers als personeel aan een toegangs- en een beveiligingscontrole. Bij de beveiligingscontrole wordt gebruik gemaakt van een x-ray machine voor meegevoerde goederen en een detectiepoortje om bij personen metaal te detecteren. Complexbeveiligers hebben in de basisopleiding hiervoor een training gevolgd. Het herkennen van objecten gebeurt vooral volgens het principe 'learning on the job'.

Oordeel

Beveiliging

Beleid = 3

Uitvoering = 2

Borging = 2

Instructies voor de kritische processen zijn aanwezig en conform 'Penitentiaire Scherppte'. Voor de controle van overige ruimtes waar gedetineerden verblijven is geen instructie. Het ontbreekt bovendien aan beleid voor het actief laten rouleren van personeel tussen teams. Daarmee voldoet het beleid overwegend en niet volledig.

De uitvoering voldoet beperkt. Volgens de directie vertrouwen piw'ers nog te veel op ervaring en werken nog onvoldoende conform de dienstinstructies. Ook moet hierop door leidinggevende nog beter gestuurd worden. Over de status en de uitleg van de dienstinstructies bleek onder personeel nog de nodige onduidelijkheid te bestaan. Zo telt personeel voorafgaand aan en na afloop van het luchten niet altijd het aantal gedetineerden. Enkele afdelingshoofden zagen hier ook de noodzaak niet van in. Inmiddels heeft de inrichtingsdirectie met de afdelingshoofden afgesproken dat dit wel dient te gebeuren.

De statische beveiligingsvoorzieningen functioneren over het algemeen naar behoren. Daar waar de inrichting afhankelijk is van het SSC en de RGD heeft het met het functioneren van deze voorzieningen nog het nodige te stellen.

De borging voldoet eveneens beperkt. Omdat de werkoverleggen van piw'ers geregeld niet door gaan kan er onvoldoende aandacht besteed worden aan Penitentiaire Scherppte en aan de uitvoering van de dienstinstructies. Ook als er wel geregeld werkoverleg is op een verblijfsafdeling, komt Penitentiaire Scherppte niet altijd structureel aan de orde. Daarnaast gebeurt het registreren van de uitkomsten van celinspecties nog niet overal op een gelijke wijze. De uitvoering van controles van overige ruimtes waar gedetineerden verblijven registreert personeel niet. De instructies voor de kritische processen zijn niet altijd van een datum voorzien waardoor niet duidelijk is wanneer ze geactualiseerd zijn.

Aanbevelingen

- Voorzie alle instructies van een datum zodat duidelijk is wanneer ze voor het laatst geactualiseerd zijn. Stel ook voor de controle van overige ruimtes waar gedetineerden regelmatig verblijven een instructie op en houd van deze controle een eenduidige registratie bij. Houd ook van de uitvoering van celinspecties een eenduidige registratie bij.

- Draag er zorg voor dat bij aanvang en aan het einde van het lichten personeel het aantal gedetineerden telt.
- Stel Penitentiare Scherpste structureel aan de orde in werkoverleggen.
- Voorzie in beleid voor het regelmatig actief rouleren van personeel tussen teams en draag er zorg voor dat dit ook gebeurt.

5.2 Toekenning verlof

Criterion

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële Regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeleide verlof, drie vormen van onbegeleid verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal 60 uur te verlaten; het regimegebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van beperkt en zeer beperkt beveiligde inrichtingen en het incidentele verlof dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend.

Uit een landelijk onderzoek naar de toepassing van het vrijhedenbeleid bleek dat de inrichtingen hun vrije beleidsruimte bij de toekenning van verlof zeer verschillend invullen, maar ook dat, in het geval van algemeen verlof, 94 procent van de gedetineerden volgens afspraak terugkeert. De ISt laat de noodzaak van een nadere analyse van de verlofpraktijk van een inrichting afhangen van de mate waarin de desbetreffende inrichting, qua onttrekkingen aan verlof, substantieel afwijkt van genoemd percentage.

Bevindingen

Voor de toepassing van het vrijhedenbeleid is het Handboek Selectie en Detentiebegeleiding de leidraad. Via het intranet is de regeling 'Tijdelijk verlaten inrichting' voor eenieder toegankelijk. Besluitvorming over het toekennen van verlof vindt plaats in de recent ingestelde vrijhedencommissie. Deze commissie bestaat uit de directieleden en het hoofd BSD/BVA, en weegt de belangen van de gedetineerde af tegen de maatschappelijke risico's. De besluitvorming vindt plaats op basis van door het BSD aangeleverde informatie. In de besluitvorming wordt in ieder geval betrokken het advies zoals dat in het multidisciplinair overleg (MDO) tot stand is gekomen. Een dergelijk overleg heeft in alledrie de torens plaats. Voor Het Schouw en Demersluis geldt dat achtergrondinformatie over de gedetineerden en de argumentatie om al dan niet positief over verlof te adviseren in de notulen van het MDO zijn vastgelegd. In de notulen van De Weg trof de Inspectie hierover geen informatie. Volgens de inrichting komt dit doordat er in de onderzochte periode geen verlofaanvragen waren. In de notulen van alle MDO-overleggen zijn de verlofdata vastgelegd. Deze data komen volgens de inrichting in nauw overleg tussen een BSD-medewerker en de gedetineerde tot stand.

Naast het advies uit het MDO betreft de vrijhedencommissie het advies van het OM, de politie en het CBTR in haar besluitvorming. Ook de uitslag van een standaard voor elk verlof uitgevoerde urinecontrole speelt een rol. Indien deze uitslag positief is vindt het verlof geen doorgang.

Het besluit om verlof toe te kennen wordt altijd door een directielid ondertekend. Omdat de vrijhedencommissie recent is ingesteld, monitort de inrichting het proces van de besluitvorming rond het vrijhedenbeleid nog niet. Ze is wel voornemens dit te gaan doen. Hetzelfde geldt voor de resultaten van de verloftoekenning.

Oordeel

Toekenning verlof

Beleid = 4

Uitvoering = 4

Borging = 2

Het vrijhedenbeleid voldoet en is conform het Handboek Selectie en Detentiebegeleiding. Een vrijhedencommissie besluit over het toekennen van verlof op basis van een in het MDO tot stand gekomen advies en informatie van OM, politie en CBTR. Ook de uitvoering voldoet. De borging voldoet beperkt omdat het proces van de besluitvorming rond het vrijhedenbeleid en de resultaten van de verloftoekenning nog niet gemonitord worden. De vrijhedencommissie is echter pas recent ingesteld en de inrichting is wel voornemens het proces en de resultaten te gaan monitoren.

Aanbeveling

Monitor, zoals voorgenomen, het proces van de besluitvorming rond het vrijhedenbeleid en de resultaten van de verloftoekenning.

5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling

Criterion

Op 1 juli 2008 is de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling van kracht geworden. De voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) houdt in dat een gedetineerde na zijn invrijheidstelling een proeftijd heeft waarin hij zich moet houden aan bepaalde voorwaarden. Houdt hij zich niet aan de voorwaarden dan kan de v.i. worden herroepen. Naast het opleggen van voorwaarden is het ook mogelijk om tijdens de detentie de v.i. uit te stellen of geheel achterwege te laten. In zo'n geval vordert het OM het uitstel of het achterwege laten van de v.i. bij de rechter die over de vordering beslist. Bij dit besluit wordt het gedrag van de gedetineerde in detentie meegewogen: als iemand zich ernstig misdraagt in de p.i., dan kan de invrijheidstelling worden uitgesteld. Het oogmerk van v.i. is een bijdrage leveren aan het verminderen van de recidive en daarmee aan het vergroten van de veiligheid in de samenleving.

Voor DJI is de belangrijkste taak het uitbrengen van advies aan het OM over het opleggen van de bijzondere voorwaarden en eventueel over uitstel of achterwege laten van de v.i. Ook heeft DJI een taak in het signaleren van de datum waarop een gedetineerde in aanmerking komt voor v.i. De Ist beoordeelt de toepassing van de v.i.-regelgeving door de p.i.

Bevindingen

De inrichting hanteert de landelijke handleiding v.i. van DJI. In de huisregels is de v.i.-procedure niet voor gedetineerden uitgelegd. De inrichting informeert gedetineerden hier ook niet op een andere wijze schriftelijk over. In de nieuwe, nog vast te stellen, huisregels zal de inrichting wel op de procedure ingaan.

Gedetineerden zijn in wisselende mate bekend met de v.i. procedure. Opvallend is dat in Demersluis gedetineerden vrij goed bekend zijn met v.i. In de andere torens kent een enkele gedetineerde de regels goed.

Voor het hele hvb zijn er per jaar ongeveer vier casus waarin v.i. speelt. In de zeer beperkte gevallen dat het OM een v.i.-advies vraagt aan de inrichting, wordt dit advies volgens de inrichting binnen de door het OM gestelde termijn gegeven.

Vanwege het beperkt aan de orde zijn van v.i. hebben nog niet alle directieleden een cursus v.i. gevolgd. De medewerkers van het BSD hebben inmiddels wel allemaal een cursus gevolgd.

Gezien het beperkte aanbod is er nog geen stelselmatige controle en evaluatie van de v.i.-adviseringsprocedure.

Oordeel

VI

Beleid = 3

Uitvoering = nvt

Borging = nvt

De inrichting hanteert de landelijke handleiding v.i. van DJI. Omdat gedetineerden niet schriftelijk geïnformeerd worden over de v.i. procedure voldoet het beleid overwegend. De inrichting heeft nog nauwelijks ervaring met de uitvoering. Het is nog te vroeg om de toepassing van v.i. te evalueren. De uitvoering en borging kunnen nog niet beoordeeld worden vanwege een te smalle beoordelingsbasis.

Aanbeveling

Informeert gedetineerden schriftelijk over de v.i.-procedure. Bijvoorbeeld door deze procedure, zoals voorgenomen, in de huisregels te beschrijven.

5.4 Conclusie

Over de maatschappijbeveiliging is de Inspectie minder positief dan over interne veiligheid. Het beleid voldoet weliswaar gemiddeld overwegend, maar de uitvoering en borging voldoen vooral beperkt. Dit komt met name doordat piw'ers bij de dagelijkse werkzaamheden nog onvoldoende de dienstinstructies als uitgangspunt nemen.

Doordat er geregeld geen werkoverleg is kunnen leidinggevenden de uitvoering van de dienstinstructies ook niet structureel aan de orde stellen. Hetzelfde geldt voor 'Penitentiaire Scherppte'.

Over de multidisciplinaire betrokkenheid bij de verlofbeslissing en het instellen van de vrijhedencommissie is de Inspectie wel positief. De inrichting zal het proces van de besluitvorming rond het vrijhedenbeleid en de resultaten van de verloftoekenning nog wel moeten gaan monitoren.

6 Maatschappelijke reïntegratie

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een tweetal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappelijke reïntegratieactiviteiten in de PIOA. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie in welke mate de p.i. de gedetineerden voorbereidt op hun terugkeer in de vrije samenleving en in welke mate zij inspanning levert om het risico van recidive te verminderen.

6.1 Voorbereiding nazorg

Criterion

Artikel 107 lid 4 van de European prison rules wijst op het belang van nauwe samenwerking met instanties in de vrije samenleving om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) geïntroduceerd. De mmd'er moet een coördinerende brugfunctie vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vijf aandachtsgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak, schulden en zorg. Daarnaast dienen zij gemeenten te informeren over en te betrekken bij het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Een en ander is uitgewerkt in de instructie 'Werkprocessen mmd' van de DJI.

Bevindingen

De PIOA is nog niet gestart met de integratie van bsd, mmd en trajectbegeleiding tot één afdeling gedetineerenzaken. Er is sprake van een nauwe samenwerking tussen nog twee afzonderlijk opererende afdelingen. Het bsd is verantwoordelijk voor de plaatsing in de torens, (her)selectie, overplaatsing en vrijhedenbeleid en de mmd'ers en trajectbegeleiders opereren onder leiding van het plv. hoofd van het coördinatiebureau terugdringen recidive (CBTR). Het bsd is daarbij gehuisvest in twee van de drie hvb-locaties en het CBTR houdt kantoor buiten de PIOA in een voormalige dienstwoning. De mmd'ers zijn gekoppeld aan een vaste hvb-locatie en hebben daar eigen kantooruimten.

De huidige bezetting mmd'ers is relatief aan de ruime kant omdat er wel mmd'ers beschikbaar zijn voor locatie De Schans maar deze locatie momenteel niet operationeel is. In totaal zijn er per locatie twee mmd'ers beschikbaar. Door de hoge doorstroom van het aantal gedetineerden in een huis van bewaring acht het plv. hoofd CBTR dit aantal reëel. De werkwijze van de mmd'ers is gebaseerd op de beschrijving van de werkprocessen mmd uit 2008 die in de praktijk is afgestemd op de gang van zaken in de PIOA. De werkwijze ligt niet vast in een lokale procesbeschrijving.

De gebruikelijke werkwijze is dat de mmd'er zich 's ochtends meldt bij het bsd in de locatie en informeert naar nieuwe inkomsten. Vaak bezoekt de mmd'er vervolgens de gedetineerde op de afdeling van verblijf om nadere gegevens te verzamelen. Relevante informatie voor het door de mmd'er op te maken screeningsdossier wordt bij het bsd gekopieerd en verwerkt, inclusief informatie over eerdere detentie. Op basis van het dossier worden vervolgens relevante ketenpartners zoals gemeenten, verzekeraars en hulpverleningsinstanties geïnformeerd. Het lukt de mmd'ers van de

PIOA vrijwel altijd om nieuwe inkomsten binnen 10 dagen te screenen. Van alle inkomsten heeft ongeveer 93% contact gehad met een mmd'er.

De mmd'ers opereren ook buiten de PIOA. Zij participeren in het overleg binnen ketenunits dat onder andere gericht is op de aanpak van (overlast van) bepaalde dadergroepen. Op deze wijze kunnen zij specifiek casusgericht werken. Binnenkort wordt in Amsterdam het veiligheidshuis geïntroduceerd. Het plv. hoofd CBTR hoopt dat de mmd'ers daarin kunnen blijven participeren omdat hij en de mmd'ers het werken op casusniveau als effectief ervaren. Een andere ontwikkeling is de introductie van het project Mens Centraal dat beoogt een betere koppeling van informatie tussen gemeenten, instellingen en mmd'ers over te screenen personen te realiseren. Op die manier kan worden voorkomen dat mmd'ers veel tijd kwijt zijn aan het verzamelen van informatie die feitelijk al beschikbaar is. Hierdoor komt er meer tijd vrij voor het coördineren van nazorg.

Mmd'ers registreren hun activiteiten en evalueren met elkaar, met hun leidinggevende en met ketenpartners geregeld hun werkwijze. Eén van de wensen die daaruit voortkomt is de behoefte om meer vanuit één werklocatie binnen de PIOA te opereren.

De gedetineerden geven in het algemeen aan tevreden te zijn met de wijze waarop de mmd'ers hun belangen behartigen.

Oordeel

Basis voor de werkuitvoering zijn de werkprocessen zoals omschreven in het handboek mmd. Binnen de PIOA zelf is de werkwijze niet vastgelegd in een lokale procesbeschrijving. Aldus voldoet het beleid overwegend. Dat geldt ook voor de uitvoering. Deze is afgestemd op het interne werkproces dat per hvb-locatie varieert en derhalve (nog) niet geheel uniform is. Gezien het geregelde onderlinge contact tussen mmd'ers, leiding en ketenpartners, waarbij ook wordt stilgestaan bij de effectiviteit van het werkproces, voldoet de borging.

Nazorg

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 4

Aanbeveling

Streef op het terrein van nazorg een uniforme werkwijze na en leg deze vast.

6.2 Reïntegratietrajecten

Criterium

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zo veel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten. Vervolgens is het beleid erop gericht zowel in de inrichting als bij relevante instanties aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen.

Bevindingen

Uitgangspunt voor de werkwijze is het samenwerkingsmodel TR dat een aantal jaren geleden is vastgesteld. In de praktijk blijkt dit model niet goed te werken en zijn er in Amsterdam varianten ontstaan op de door het model beoogde werkwijze. In de PIOA is de ervaring dat veel gedetineerden die geplaatst worden al een RISC-onderzoek hebben ondergaan.²² Dit komt doordat het Openbaar Ministerie (OM) vaak vóór de zitting informatie wil hebben over de (recidive)risico's rond de verdachte. Het resultaat van de RISC is onderdeel van het bsd-dossier.

Vanwege de hvb-bestemming en een relatief hoge doorstroom is het aantal potentiële kandidaten voor een reïntegratietraject in de PIOA niet erg groot. De praktijk is dat het bsd mogelijke kandidaten, na hun veroordeling, bekend maakt aan het coördinatiebureau terugdringen recidive en dat vervolgens, na schriftelijke instemming van de gedetineerde voor deelname aan een traject, gekeken wordt naar de mogelijkheden daarvoor. Hierbij is sprake van samenwerking met de verschillende reclasseringsorganisaties, maar deze verloopt nog niet optimaal. Dit komt mede doordat van reclasseringszijde trajectvoorstellen traag tot stand komen of meer hun eigen weg volgen. Uitzondering vormt de relatie met het Leger des Heils (LdH) wanneer het gaat om gedetineerden aan wie geen TR-traject kan worden geboden of die dit traject weigeren. Deze route is vooral van toepassing op niet-Amsterdammers. Zij worden na afloop van hun detentie door tussenkomst van het mmd, overgedragen aan het zogenaamde prison gate office van het LdH, maar volgen dan geen voorgestructureerd traject.

Het is de praktijk om gedetineerden niet vast te houden in de PIOA in afwachting van een trajectvoorstel van de reclassering. Als bsd het selectievoorstel gereed heeft, vindt doorselectie plaats naar een gevangenis. Onlangs is door de vestigingsdirecteur van de PIOA besloten de TR-werkwijze niet meer actief toe te passen en zich te richten op de ontwikkeling van een meer effectieve manier om reïntegratie op georganiseerde wijze vorm te geven. Daartoe zijn of worden er afspraken gemaakt met gemeenten, instellingen en collega-p.i.'s in de regio.

Oordeel

Omdat de PIOA in de vormgeving van reïntegratie haar eigen weg gaat en steeds minder aansluit bij de daarvoor centraal geformuleerde uitgangspunten voldoen beleid, uitvoering en borging overwegend. Binnen de geschetste randvoorwaarden tracht de PIOA er het beste van te maken en neemt initiatieven tot verbetering.

Reïntegratie

Beleid = 3

Uitvoering = 3

Borging = 3

6.3 Conclusie

Op het aspect maatschappelijke integratie gaat in de PIOA de meeste aandacht uit naar de voorbereiding op nazorg. Mede door de relatief ruime bezetting van de mmd-functies lukt het vrijwel altijd om gedetineerden die tot de doelgroep behoren kort na binnenkomst te screenen en aan de slag te gaan met de daadwerkelijke voorbereiding van nazorgactiviteiten. De PIOA onderhoudt daarbij effectieve contacten met relevante externe lokale en regionale partners en de mmd'ers participeren daartoe actief in relevant extern overleg. Dit maakt dat het voor een

²² RISC staat voor recidive-inschattingsschaal. Een instrument waarmee door reclasseringsorganisaties de risicofactoren mbt recidive bepaald kunnen worden.

(volgens mmd'ers: te klein) deel van de populatie mogelijk is om met georganiseerde nazorg de PIOA te verlaten. Helaas geldt dit in mindere mate voor het aanbod van reïntegratieplannen gebaseerd op de TR-systematiek. De praktijk maakt duidelijk dat deze systematiek onvoldoende resultaat oplevert. Om die reden zoekt de PIOA naar andere wegen om, in nauwe samenwerking met ketenpartners, toch daadwerkelijk een bijdrage te leveren aan de reïntegratie van haar ex-bewoners.

7 Organisatieaspecten

Van de organisatieaspecten beziet de Ist die aspecten die direct invloed hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces. Dit hoofdstuk gaat in op drie organisatieaspecten. Ook in dit hoofdstuk opent elke paragraaf met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de drie organisatieaspecten personeelsmanagement, communicatie en integriteit.

7.1 Personeelsmanagement

Criterion

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Verder moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.²³

De sectordirectie gevangeniswezen volgt per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de planning-en-controlcyclus. Prestatie-indicatoren zijn ondermeer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim, de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd en een Checklist borging competentie management. Ook kijkt de Ist naar de verzuimcijfers en de mate van (externe) mobiliteit waarvoor een streefpercentage van vijf procent wordt gehanteerd.

Bevindingen

Een deel van de problematiek die bij het onderzoek in 2009 aan het licht kwam had te maken met de personele bezetting. Bij diverse dienstonderdelen was sprake van onderbezetting waardoor onder andere rechtenactiviteiten als arbeid structureel te weinig werden aangeboden. Daarnaast bleek er onvoldoende continuïteit te zijn in de aansturing door de directie en het middenkader omdat leidinggevend vaak na korte tijd weer vertrokken. In deze doorlichting heeft de Inspectie bij het criterium personeelsmanagement dan ook extra aandacht besteed aan de personele bezetting.

Om met de onderbezetting onder het uitvoerend personeel te beginnen. De directie heeft het afgelopen jaar veel inspanningen geleverd om de personele bezetting op orde te krijgen. Dat was, mede door de binnen DJI afgekondigde personeelsstop, geen eenvoudige opgave. Toch zijn tekorten bij o.a. de bevolkingsadministratie, de beveiliging en de arbeid nu grotendeels weggewerkt. Vooral de bezetting bij de arbeid draagt bij aan het kunnen voorzien in de rechtenactiviteiten voor gedetineerden. Toch is niet zeker hoe bestendig deze situatie is. Een deel van de nieuwe arbeidsmedewerkers is namelijk op detachingsbasis aan de PIOA verbonden.

²³ Bron: European prison rules hoofdstuk V, standard minimum rules artikel 47 en verder.

Ook is er nog onzekerheid over de continuïteit in de aansturing door de huidige leiding van de PIOA. Ten tijde van de doorlichting waren er een vestigingsdirecteur, twee plaatsvervangend vestigingsdirecteuren en een op tijdelijke basis toegevoegd directielid voor de hele PIOA. Twee van de drie hvb-torens werden elk aangestuurd door een waarnemend plaatsvervangend vestigingsdirecteur. Voor beide gold dat ze een opleiding tot plaatsvervangend vestigingsdirecteur volgden en onzeker was of ze de opleiding bij een andere inrichting dienden te vervolgen (zoals gebruikelijk is binnen het traineetraject van DJI) of binnen de PIOA zouden kunnen blijven. Een van deze waarnemend plaatsvervangend vestigingsdirecteuren werd tijdens de doorlichting waargenomen door een afdelingshoofd die door de inrichting was aangemeld voor de selectie van hetzelfde traineetraject. Het personeel in de betreffende toren, De Weg, was niet onverdeeld gelukkig met alle wisselingen in de leiding. Ook de derde hvb-toren werd aangestuurd door een voormalig afdelingshoofd die door de inrichting was aangemeld voor de selectie van het betreffende traineetraject. Beide voormalige afdelingshoofden kregen wel extra begeleiding van de plaatsvervangend vestigingsdirecteur.

De vestigingsdirecteur had er veel vertrouwen in dat er op korte termijn een of meerdere plaatsvervangend vestigingsdirecteuren zouden kunnen worden aangesteld. Een voorwaarde die hij daaraan stelde was dat kandidaten de verwachting zouden uitspreken om voor langere tijd aan de PIOA verbonden te zijn. Dat en een strenge selectie van kwalitatief goede directieleden zouden moeten bijdragen aan de continuïteit in de aansturing.

Voor wat betreft deze aansturing heeft de directie haar visie vastgelegd in een aantal beleidsdocumenten. Een van deze documenten beschrijft de integratie van de drie torens tot één hvb met een uniforme werkwijze.

In de praktijk ziet de Inspectie ook een belangrijke verbetering in de aansluiting tussen directie en middenkader. Het middenkader is over het algemeen positief over de veranderingen die de directie in gang heeft gezet en voelt zich ook gesteund door de directie bij het verwezenlijken van beoogde veranderingen. Het daadwerkelijk realiseren van veranderingen is echter geen eenvoudige opgave. Door het jarenlang organisatorisch verwaarlozen van het personeel op de verblijfsafdelingen is er een weinig veranderingsgezinde kleilaag ontstaan. Een laag waarbinnen persoonlijke belangen een negatieve invloed hebben op de bereidwilligheid tot veranderen en een laag waaraan oude verworvenheden zich maar moeilijk laten onttrekken. Die laag wordt nu wel langzaam doorbroken doordat er een uniforme aansturing aan het ontstaan is in de hvb-torens. Door gemeenschappelijke dienstinstructies is het eenvoudiger om personeel in andere torens en op andere afdelingen in te zetten. Daardoor wordt de afdelings- en torenspecifieke cultuur steeds meer doorbroken. Op stapel staande veranderingen als een nieuw dagprogramma en gelijke huisregels voor alle torens zullen daar verder aan moeten bijdragen. De Weg loopt in de ontwikkeling nog achter op de andere torens. Ook daar is men positief over de ingeslagen weg en wordt de zienswijze van de huidige directie op hoofdlijnen gesteund. Meer dan in de andere torens echter is er nog sprake van zelfsturende teams en een zelfsturend middenkader. Afdelingshoofden waren ontevreden over de maar voortdurende discontinuïteit in de aansturing. Een afdelingshoofd beschreef een nieuwe directeur als een nieuw seizoen. De piw'ers in de Weg hadden er begrip voor dat ze hun afdelingshoofden weinig zagen, ze moeten het daardoor vaak wel zelf rooien.

In De Weg komen ook niet alle afdelingshoofden er aan toe om met alle medewerkers eenmaal per jaar een functioneringsgesprek te houden. In 2009 was dit met 50% van de medewerkers. Bij Demersluis en Het Schouw lag het percentage met respectievelijk 73% en 89% aanzienlijk hoger. Door opstartproblemen met het geautomatiseerde systeem p-direct zijn er waarschijnlijk minder gesprekken

geregistreerd dan er hebben plaatsgevonden. Alle leidinggevendenden krijgen volgens de inrichting een training om functioneringsgesprekken te voeren.

Voor de diverse functies binnen de PIOA zijn competentieprofielen beschikbaar, deze zijn echter enigszins verouderd. Zodra het vestigingsmodel volledig geïmplementeerd is, gelden voor alle functies de bij dit model behorende competentieprofielen.

Een specifiek beleid ter voorkoming van agressie en geweld tussen medewerkers heeft de inrichting nog niet ontwikkeld. Het gedragsprotocol gaat hier wel enigszins op in. De complexbeveiligers van de afdeling beveiliging hebben een uitgebreid traject over het thema onderlinge agressie en geweld doorlopen. Het hvb zal het komende jaar een gezamenlijk normenkader ontwikkelen. Het voornemen is om leidinggevendenden bij de implementatie daarvan te ondersteunen door intervisie en begeleiding aan te bieden. Doordat het teamoverleg nu nog geregeld niet doorgaat kan er in dit overleg onvoldoende aandacht aan het thema onderlinge agressie en geweld besteed worden.

Opleidingsmogelijkheden bestaan er binnen de PIOA, maar net als in andere inrichtingen geldt dat er een beperkt budget is. In beleidsdocumenten is vastgelegd aan wie welke opleidingen en trainingen worden aangeboden en wat daarmee beoogd wordt. Voor leidinggevendenden is er naast de reeds genoemde begeleiding het traject 'leiding geven als professie' (lgap) geweest. In de opleiding van de teamleiders beveiliging is de afgelopen periode ook veel geïnvesteerd. Daarnaast zal al het personeel de cursus motiverende bejegening gaan volgen.

Indien personeel aanvullende opleidingen wil volgen dan kan het daartoe bij de leidinggevende een verzoek indienen. Deze schrijft vervolgens een advies waarna een directielid over de aanvraag een beslissing neemt. Uit gesprekken met diverse medewerkers bleek dat niet iedereen gemotiveerd is om een opleiding te volgen. Leidinggevendenden laten mede daarom veel van het eigen initiatief van medewerkers afhangen. Als iemand echt gemotiveerd is, dan is er vaak ook het een en ander mogelijk.

Het beperkt gemotiveerd en niet bereid zijn ophanden zijnde veranderingen te accepteren lijkt zich ook te manifesteren in het verzuimpercentage. De gemiddelde percentages liggen in 2010 tot op heden boven de 11%, met maandelijkse pieken tot 18%. In de Weg werd recent op een specifieke dag een verzuim van 27% geregistreerd. De inrichting tracht het verzuim aan te pakken door het inzetten van het landelijk project 'maatwerk verzuim'.

Oordeel

Personeel

Beleid = 3

Uitvoering = 2

Borging = nvt

De inrichting heeft beleid ontwikkeld voor de vorming en aansturing van één hvb en heeft daarbij aandacht voor de begeleiding van leidinggevendenden. Ook is een aantal trainingen en opleidingen in beleid beschreven. Bij het aanpakken van verzuim zoekt zij aansluiting bij het landelijk project maatwerk verzuim. Een specifiek beleid ter voorkoming van agressie en geweld tussen medewerkers heeft de inrichting echter nog niet ontwikkeld. Ook zijn de huidige competentieprofielen enigszins verouderd. Het beleid voldoet daarom overwegend.

De uitvoering voldoet nog beperkt. De inrichting heeft veel geïnvesteerd in het op orde krijgen van de personeelsformatie en koerst duidelijk op meer continuïteit in de aansturing. Door de verbeterde aansluiting met het middenkader is een belangrijke eerste stap gezet in het veranderingsproces. De Inspectie benadrukt wel dat dit

proces nog zeer kwetsbaar is. Het daadwerkelijk realiseren van meer continuïteit in de aansturing is geen eenvoudige opgave. Dat geldt zeker ook voor het mee krijgen van het uitvoerend personeel in het veranderingstraject. Het hoge verzuimpercentage is een indicatie dat dit een weg van de lange adem wordt. De Inspectie vindt het niet opportuun om over een traject, dat in de uitvoering nog aan het begin staat, een uitspraak te doen over de borging.

Aanbevelingen

- Ontwikkel beleid ter voorkoming van agressie en geweld tussen medewerkers.
- Blijf investeren in meer continuïteit in de aansturing.
- Pak het hoge verzuimpercentage aan.

7.2 Communicatie

Criterion

De European prison rules refereren in artikel 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting. Naast een beoordeling hiervan is de ISt van mening dat een inrichting voor relevante maatschappelijke partners een actief PR-beleid dient te voeren.

Bevindingen

De PIOA heeft haar communicatiestructuur zeer uitvoerig en gedetailleerd beschreven. Voor elk overlegmoment is vastgelegd wie de deelnemers zijn, wie het overleg voorziet, wat de frequentie en het doel van het overleg zijn, waar en wanneer het plaatsvindt en wie er notuleert.

Voor alle lagen in de organisatie zijn er overlegmomenten vastgelegd. Ook is er een zogenoemde 'linking pin' waardoor de verschillende niveaus en disciplines met elkaar in contact kunnen komen. Zo is er een MT-overleg voor de PIOA, maar ook een apart MT-overleg voor de plaatsvervangend vestigingsdirecteuren van de hvb-torens. Bij het ochtendrapport treft de plaatsvervangend vestigingsdirecteur volgens de communicatiestructuur dagelijks de afdelingshoofden en overige disciplines. Voor de afdelingshoofden is er hvb-breed een middenkaderoverleg. Ook is vastgelegd dat afdelingshoofden en teamleiders met uitvoerend personeel een keer per twee weken een teamoverleg houden. Voor de beveiliging geldt dat het teamoverleg tussen teamleiders en complexbeveiligers ook gehouden wordt met een voldoende deelname. Voor de afdelingen waar gedetineerden verblijven geldt dit echter niet. Hoewel er afdelingen zijn waar het teamoverleg altijd doorgaat, ook als de deelname zeer beperkt is, is de frequentie van het teamoverleg op diverse afdelingen vrij laag. Bepaalde afdelingen hebben zelfs vrijwel nooit teamoverleg. Door dit gebrek aan communicatiemomenten is er, zoals eerder werd gesignaleerd, onvoldoende gelegenheid om dienstinstructies en Penitentiaire Scherpste aan de orde te stellen. Of om met elkaar incidenten en werkprocessen te evalueren. Ook een onderwerp als integriteit, waar in de volgende paragraaf op wordt ingegaan, komt hierdoor onvoldoende aan bod. Van de teamoverleggen die wel plaatsvinden zijn doorgaans wel verslagen beschikbaar. In De Weg zou niet van elk overleg een verslag gemaakt worden.

De verticale communicatie is volgens medewerkers de afgelopen tijd verbeterd. Met name afdelingshoofden geven aan beter geïnformeerd te worden door de directie over nieuwe ontwikkelingen. De directie is toegankelijk en geeft zonodig ook terugkoppeling. De communicatie met het eigen personeel verloopt volgens afdelingshoofden wat stroever. Los van de beperkte overlegmomenten is het ook niet eenvoudig om veranderingen bespreekbaar te maken. Personeel staat hier weinig open voor. Op zijn beurt geeft het personeel aan dat er weinig tijd is om met afdelingshoofden te communiceren omdat deze vaak niet op de afdeling aanwezig zijn. Ze worden wel beter en vaker geïnformeerd dan voorheen. Soms slaat dit zelfs door, dan ontvangen ze een e-mail over hetzelfde onderwerp van verschillende afdelingshoofden. Piw'ers vragen zich dan af of afdelingshoofden onderling wel goed communiceren. Andere disciplines stellen deze vraag over de communicatie tussen piw'ers. Zo komt het voor dat drie verschillende piw'ers medicatie voor dezelfde gedetineerde aanvragen.

In de communicatiestructuur zijn ook het multidisciplinair overleg (MDO), het overleg van en met de gedetineerdencommissie (gedeco), het psychomedisch overleg (PMO), de overleggen met de commissie van toezicht en het overleg met de medezeggenschap beschreven. Deze overleggen werden eerder in dit rapport reeds genoemd. Op het MDO en het overleg van de gedeco gaat de ISt hier nader in. Juist deze twee overleggen bleken in het onderzoek van 2009 nog niet goed te

functioneren. Inmiddels is er het een en ander veranderd. In elke toren is er een gedeco die wekelijks overlegt. Een keer per maand is er een directielid bij dit overleg aanwezig. In De Weg is dan tevens een maandcommissaris van de commissie van toezicht aanwezig. De gedecoleiden waar de Inspectie mee sprak waren over het algemeen ontevreden over hetgeen ze in het contact met de directie bereikten. Het gevoel leefde breed dat de directie luisterde naar wat ze te melden hadden, maar dat dit tot weinig concreets leidde.²⁴

Over het MDO vernam de Inspectie van de diverse betrokkenen veel positieve geluiden. Sinds begin 2010 functioneert dit multidisciplinaire overleg in elk van de drie torens. Het vindt wekelijks plaats en wordt steeds door een van de afdelingshoofden voorgezeten. Deelnemers aan het overleg zijn vertegenwoordigers van BSD, MMD, TR, medische dienst, arbeid, geestelijke verzorging en piw'ers. Aanvankelijk kwamen piw'ers niet altijd naar het overleg, maar hier wordt nu beter op gestuurd. Wel is het zo dat de kwaliteit van de rapportages nog beter kan. Andere verbeterpunten die deelnemers signaleren zijn dat er meer dialoog in het overleg zou moeten zijn en meer uniformiteit in de wijze waarop de drie torens het MDO invullen. Nu zien de deelnemers vanuit de diverse disciplines steeds een andere invulling van het overleg.

De inrichting heeft aandacht voor tekortkomingen in de interne communicatie. Zo is recent besloten dat de afdelingshoofden hvb-breed met elkaar dienen te overleggen. Ook is de inrichting voornemens om bij de invoering van het nieuwe dienstrooster personeel periodiek uit te roosteren voor een communicatiemoment. De Inspectie vraagt zich af of de inrichting de mogelijkheden binnen het huidige dienstrooster wel optimaal benut. Zo is het blijkbaar voor bepaalde afdelingen wel mogelijk om frequent teamoverleg te hebben terwijl andere afdelingen dit niet kunnen realiseren. Dat heeft ook met sturing en met het goed indelen van werkzaamheden te maken. Zo heeft een afdeling in De Weg uitgerekend teamoverleg op de dag dat ook zeer veel wekelijkse werkzaamheden plaatst dienen te vinden. Dat het werkoverleg onder die omstandigheden geen doorgang kan vinden lijkt vanzelfsprekend.

Oordeel

Communicatie

Beleid = 4

Uitvoering = 2

Borging = 3

Op het criterium communicatie voldoet het beleid. De inrichting heeft de communicatiestructuur helder beschreven. Op papier zijn er voor alle medewerkers voldoende mogelijkheden om zowel horizontaal als vertikaal te communiceren. In de praktijk vinden deze overlegmomenten over het algemeen ook volgens planning plaats. Een van de belangrijkste overlegvormen, het teamoverleg vindt onder piw'ers echter nog onvoldoende doorgang. Omdat dit consequenties heeft voor diverse andere criteria waar de ISt naar kijkt voldoet de uitvoering beperkt. Daarbij is ook in aanmerking genomen dat zowel piw'ers als leidinggevenden soms langs elkaar heen communiceren. Ten opzichte van 2009 ziet de Inspectie wel een duidelijke verbetering in de communicatie met en over gedetineerden. Er heeft nu structureel een gedeco-overleg plaats en er is een redelijk goed functionerend MDO. De Inspectie is ook positief over de wijze waarop de directie communiceert met de leidinggevenden. De borging voldoet overwegend. De inrichting heeft aandacht voor

²⁴ In de wederhoorreactie heeft de inrichting een aantal concrete resultaten naar aanleiding van het overleg met de Gedeco in De Weg benoemd. Het gaat o.a. om het plaatsen van nieuwe prullenbakken op een afdeling, het ter beschikking stellen van een typemachine aan de Gedeco, alle cellen voorzien van nieuwe wasbakken, het vervangen van magnetrons op een afdeling.

tekortkomingen in de interne communicatie en pakt deze ook aan. Toch zou de inrichting, ook binnen de mogelijkheden van de huidige postenbezetting, meer ruimte voor het teamoverleg kunnen creëren.

Aanbeveling

Realiseer structureel teamoverleg voor piw'ers.

7.3 Integriteit

Criterion

Behalve het gegeven dat artikel 77 van de European prison rules het belang van integriteit benoemt, is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving voor integriteit. Wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de planning- en-controlcyclus van de sector Gevangeniswezen. De ISt verwacht integer handelen van iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie in het belang van de medewerkers zelf, de gedetineerden en de organisatie.

Bevindingen

De PIOA heeft een vastgesteld integriteitsbeleid en een gedragprotocol integriteit. Alle huidige medewerkers hebben volgens de inrichting het gedragsprotocol ontvangen en nieuwe medewerkers zouden dit bij hun aanstelling ontvangen. Binnen de penitentiare inrichtingen in Amsterdam zijn in totaal zes vertrouwenspersonen beschikbaar. Het personeel uit de PIOA kan zich tot elk van hen wenden. Uit de gesprekken met complexbeveiligers blijkt dat ze bekend zijn met de mogelijkheid om contact op te nemen met deze vertrouwenspersonen. Als het nodig is, weten ze deze ook te vinden. De complexbeveiligers zijn ook bekend met de gedragscode. Recent hebben ze een integriteitstraining gehad. In de werkoverleggen is er regelmatig aandacht voor integriteitsvraagstukken. De piw'ers zijn minder goed bekend met de vertrouwenspersoon. Een aantal heeft er wel eens van gehoord, anderen nog nooit. Ook de gedragscode is niet bij elke piw'er bekend. Het begrip Uitspreken, Bespreken, Aanspreken en Afspreken (UBAA) zegt ze wel iets. Tijdens de gesprekken met de complexbeveiligers en de piw'ers viel het verschil in ontvankelijkheid voor het onderwerp op. Complexbeveiligers maakten een gemotiveerde indruk terwijl piw'ers juist vrij gelaten reageerden. In gesprekken met andere medewerkers werd deze beperkte ontvankelijkheid onder piw'ers voor het onderwerp bevestigd. Positieve ontwikkelingen werden echter ook waargenomen. Zo is er een aantal afdelingen met jonge nieuwe medewerkers zwaar personeel wel ontvankelijk is voor het onderwerp integriteit. Ook geeft het huidige team van leidinggevendenden veel meer prioriteit aan integriteit dan voorheen. Met ondersteuning van het Bureau Integriteit van de PIOA, geven zij in het werkoverleg presentaties over het onderwerp integriteit. Doordat het werkoverleg op diverse afdelingen echter nog niet of onvoldoende functioneert komt dit niet overal goed van de grond.

De twee medewerkers van het Bureau Integriteit van de PIOA ondersteunen niet alleen deze presentaties, maar hebben tevens een faciliterende rol in een aantal aan informatiebeveiliging, seksuele intimidatie en integriteit gerelateerde processen. Zo ontwikkelen ze beleid, signaleren ze tekortkomingen in het beleid en doen voorstellen tot verbetering. Een actueel onderwerp in de inrichting is bijvoorbeeld de schuldenproblematiek onder medewerkers. Hierover hebben zij in samenwerking met Expertisecentrum Bedrijfsmaatschappelijk werk voor alle leidinggevendenden workshops georganiseerd. Over de andere onderwerpen geven zij voorlichting en workshops en/of brengen ze relevante trainingen en cursussen onder de aandacht. Daarnaast informeren ze afdelingshoofden en medewerkers over het integriteitsbeleid en de mogelijkheid om integriteitskwesaties te melden.

Indien een medewerker iets wil bespreken dan kan dit bij een vertrouwenspersoon van de commissie integriteit & seksuele intimidatie. De vertrouwenspersoon zal de medewerker adviseren om het onderwerp te bespreken met de leidinggevende zodat zonodig 'in de lijn' het probleem kan worden opgepakt. Het Bureau Integriteit ontvangt formele meldingen vanuit 'de lijn' en registreert deze. Een keer per twee maanden heeft het bureau met elke (waarnemend) plaatsvervangend vestigingsdirecteur over o.a. deze meldingen een overleg. Tijdens dit overleg wordt

ook aandacht besteed aan andere incidentmeldingen waarvan het Bureau Integriteit registratie bijhoudt.

Uit deze registratie blijkt wie een melding heeft gedaan, waar de melding over gaat en of en zo ja hoe de melding is afgehandeld. Ook de vestigingsdirecteur ontvangt periodiek een overzicht van alle incidentmeldingen zodat hij zonodig via 'de lijn' actie kan ondernemen. De vestigingsdirecteur heeft daarnaast een keer per twee maanden een overleg met de accountmanager van het Bureau Integriteit en Veiligheid (BI&V) van DJI. In dit overleg informeert hij de accountmanager o.a. over lopende integriteitskwesaties. Ook komen eventuele door het BI&V ingestelde onderzoeken in de PIOA aan de orde. Het BI&V is positief over de meldingsbereidheid vanuit de PIOA en heeft de indruk dat de PIOA integriteitsincidenten adequaat aanpakt.

Een onderdeel van het aanpakken van integriteitsincidenten is de communicatie daarover. Waar mogelijk informeert de inrichting personeel over incidenten en legt het uit welk gedrag niet geaccepteerd wordt en waarom niet.

Oordeel

Integriteit

Beleid = 4

Uitvoering = 3

Borging = 4

De PIOA heeft een vastgesteld integriteitsbeleid en een gedragsprotocol integriteit. Het beleid op het criterium integriteit voldoet daarmee. De uitvoering voldoet overwegend omdat de inrichting veel inspanningen levert om het onderwerp onder de aandacht van medewerkers te brengen. Bij de afdeling beveiliging lukt dat ook en zijn complexbeveiligers goed bekend met vertrouwenspersonen en het gedragprotocol. De piw'ers zijn hiermee echter minder bekend. Dat komt vooral doordat het teamoverleg geregeld niet doorgaat en integriteit daardoor niet aan de orde gesteld kan worden. De borging voldoet omdat integriteitsincidenten geregistreerd en adequaat aangepakt worden.

7.4 Conclusie

De PIOA heeft sinds het onderzoek in 2009 belangrijke organisatorische ontwikkelingen doorgemaakt. Het beleid voor personeelsmanagement, communicatie en integriteit is, voor zover dat nog niet aanwezig was, nu grotendeels aanwezig. Het management heeft verwezenlijkt dat de personele bezetting grotendeels op orde is en onderkent het belang van continuïteit in de aansturing en koerst daar zichtbaar op. Ook is er sprake van een integratie van de drie hvb-torens tot één hvb, waardoor processen steeds meer geüniformeerd zijn en personeelsleden steeds vaker op andere locaties worden ingezet.

De Inspectie benadrukt wel dat dit proces nog zeer kwetsbaar is. Het daadwerkelijk realiseren van meer continuïteit in de aansturing is geen eenvoudige opgave. Dat geldt zeker ook voor het meekrijgen van het uitvoerend personeel in het veranderingstraject. Het hoge verzuimpercentage is een indicatie dat piw'ers niet onverdeeld ontvankelijk zijn voor deze veranderingen. Ook het nog onvoldoende structureel plaatsvinden van teamoverleggen tussen piw's is een belangrijke beperking in het veranderingstraject. Hierdoor kan er nog onvoldoende gecommuniceerd worden over zaken als onderlinge agressie en geweld, het uitvoeren van dienstinstructies, Penitentiaire Scherpste en integriteit.

Voor integriteit betekent dit dat, hoewel de inrichting het onderwerp prominent op de agenda heeft staan, het nog relatief weinig onder de aandacht van piw'ers komt. Complexbeveiligers van de afdeling beveiliging zijn daarentegen wel goed bekend met het onderwerp. Over de communicatie tussen complexbeveiligers is de Inspectie in zijn algemeenheid positief. De teamoverleggen binnen de afdeling

beveiliging gaan doorgaans door en de overige hierboven benoemde onderwerpen krijgen structureel aandacht.

Ten opzichte van 2009 ziet de Inspectie ook een duidelijke verbetering in de communicatie met en over gedetineerden. Er heeft nu structureel een gedeco-overleg plaats en er is een redelijk goed functionerend MDO. De Inspectie is ook positief over de wijze waarop de directie communiceert met de leidinggevenden.

8 Slotbeschouwing

Toen de Ist in 2009 onderzoek verrichtte in de PIOA bleek het nieuwe inrichtingsmanagement niet bekend met alle problemen die in de drie hvb-torens speelden. Zo was onbekend dat het activiteitenprogramma van gedetineerden niet voldeed aan de wettelijk norm.

De Inspectie trof destijds een grote kloof tussen de directie en de werkvloer. De verbindende schakel daartussen, het middenkader, kon geen verbinding brengen. Door de vele wisselingen op directieniveau wijzigde de koers even zo vaak. Vaak leidde dit echter niet tot een afgerond traject. Het uitvoerend personeel was daardoor weinig ontvankelijk voor voorgestelde veranderingen. Er werd immers toch zelden iets gerealiseerd.

Het middenkader ondervond bij het realiseren van veranderingen niet alleen veel weerstand vanaf de werkvloer, maar voelde zich ook onvoldoende door de directie gesteund. Het gevolg was dat zowel het middenkader als de werkvloer het vertrouwen binnen de eigen gelederen zochten. De Inspectie trof een zelfsturend middenkader en zelfsturende teams en een directie die op grote afstand onvoldoende op de hoogte was van wat er in de torens speelde.

Dat is nu anders. In de aanloop naar de doorlichting door de Ist heeft de PIOA in kaart gebracht of ze voldoet aan de in het toetsingskader van de Ist gestelde criteria. Per specifieke norm of verwachting is de stand van zaken weergegeven. Daar waar nog niet voldaan wordt is een prioritering aangebracht en zijn actiepunten uitgezet bij proceseigenaren. Terugkoppeling door de proceseigenaren leidt tot periodieke actualisatie van het overzicht.

Het middenkader is actief betrokken in dit traject. Zijn vertrouwen in de directie is grotendeels hersteld en de directie kan over het algemeen weer vertrouwen op de door het middenkader aangeleverde informatie. Kortom er is, in de ene toren reeds meer dan in de andere, weer een verbinding tussen middenkader en directie.

Die verbinding is er nog niet volledig tussen middenkader en een deel van het uitvoerend personeel. De Inspectie ziet hier een duidelijk verschil tussen de afdeling beveiliging en de verblijfsafdelingen. Bij de afdeling beveiliging is er wel een goede verbinding tussen teamleiders beveiliging en complexbeveiligers. Bij de verblijfsafdelingen is hiervan tussen afdelingshoofden en piw'ers minder sprake. Het gebrek aan vertrouwen onder piw'ers in de rest van de organisatie heeft zich in de loop der jaren, binnen teams, steeds sterker gemanifesteerd in onderlinge verbondenheid. De veiligheid binnen het eigen team en de relatieve soevereiniteit zijn beide een groot goed. Het harmoniseren van werkwijzen en het opgaan van de eigen toren in één hvb zouden hier, in de beleving van het personeel, afbreuk aan kunnen doen.

Dat geldt ook voor het invoeren van een nieuw dienstrooster. De angst bestaat onder het uitvoerend personeel dat enkele oude verworvenheden hiermee teloor gaan. Het gaat dan vooral om de werktijden. Via de medezeggenschap is de invoering van dit nieuwe dienstrooster tot op heden voorkomen.

Omdat het dienstrooster gekoppeld is aan het dagprogramma voor gedetineerden is vooralsnog ook nog niet voorzien in een nieuw dagprogramma. Hoewel de rechtenactiviteiten voor gedetineerden inmiddels grotendeels gerealiseerd zijn, komen gedetineerden op basis van het huidige dagprogramma en dienstrooster nog te kort. De Inspectie vindt dat als gedetineerden 's morgens vroeg in het donker moeten luchten, en in de isoleercellen 17,5 uur geen voedsel verstrekt krijgen omdat er maar 6,5 uur voor beschikbaar is, de balans veel te ver doorslaat naar het belang van personeelsleden ten koste van de aan hun zorg toevertrouwde gedetineerden. De Inspectie pleit er dan ook voor dat directie en medezeggenschap op korte termijn het besluit nemen om een dagprogramma en dienstrooster te introduceren dat hieraan tegemoet komt.

In het nieuwe dienstrooster is ook voorzien in structurele communicatiemomenten. Juist aan dit contact tussen afdelingshoofden en piw'ers ontbreekt het nu nog te vaak. Er wordt niet structureel gecommuniceerd over zaken als Penitentiaire Scherppte, het uitvoeren van dienstinstructies, de wijze van rapporteren, onderlinge agressie en geweld, integriteit et cetera. Om de verbinding tussen middenkader en uitvoerend personeel te verstevigen is het van wezenlijk belang dat dit soort vaste communicatiemomenten plaatsvindt. Dit is bij de afdeling beveiliging reeds het geval.

Ook het praktisch penitentiar optreden (PPO) heeft bij de afdeling beveiliging structureel een goede opkomst. Onder piw'ers is de opkomst echter aanzienlijk lager. Ze blijken weinig gemotiveerd om deel te nemen. Omdat het voor de veiligheid in de inrichting essentieel is dat personeel getraind is in het praktisch penitentiar optreden is de inrichting een traject gestart om hier strakker op te sturen. Vooral in Demersluis sorteert dit inmiddels enig effect.

Het strakker sturen brengt ook ongewenste bijeffecten. Zo is het verzuimpercentage onder piw'ers in de PIOA hoog. De directie ziet zich enerzijds geconfronteerd met een externe druk om veranderingen met gezwinde spoed te realiseren en onderkent anderzijds het belang om veranderingen duurzaam en breed gedragen te realiseren. Dat is geen eenvoudige opgave. Dat geldt zeker ook voor het waarborgen van de continuïteit in de aansturing. Om het veranderingstraject, dat inmiddels in gang is gezet, een kans van slagen te geven, is het van wezenlijk belang dat wisselingen in de leiding zoveel mogelijk beperkt blijven.

Het geheel overziende heeft de ISt veel verbeteringen kunnen constateren ten opzichte van het onderzoek in 2009. In sommige gevallen zijn dat verbeteringen in voorbereiding die nog ingevoerd moeten worden. Waar ze al wel ingevoerd zijn spreekt het rapport meermalen van een nog zeer kwetsbaar proces. Kortom de PIOA is op de goede weg, maar er zijn onverminderde inspanningen nodig om de hvb-torens op een stabiel goed functionerend niveau te brengen.

Bijlage 1 Oordeel

		Beleid	Uitvoering	Borging
Rechtspositie gedetineerden	Insluiting	★	★	★
	Introductie	★	★	★
	Activiteiten	★	★	★
	Accommodatie	★	★	★
	Voeding	★	★	★
	Contact	★	★	★
	Toegang zorg	★	★	★
	Discipline	★	★	★
	Beklag	★	★	★
Omgang met gedetineerden	Screening	★	★	★
	Bejegening	★	★	★
	Rapportage	★	★	★
Interne veiligheid	Calamiteiten	★	★	★
	Agressiebeheersing	★	★	★
	Drugsontmoediging	★	★	★
Maatschappijbeveiliging	Beveiliging	★	★	★
	Toekenning verlof	★	★	★
	VI	★	★	★
Maatschappelijke reïntegratie	Nazorg	★	★	★
	Reïntegratie	★	★	★
Organisatieaspecten	Personeel	★	★	★
	Communicatie	★	★	★
	Integriteit	★	★	★

Legenda

- Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen
- ★ Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen

Bijlage 2 Aanbevelingen

De ISt beveelt de PI het volgende aan:

1. Voer de nieuwe uniforme huisregels en de vertalingen daarvan op korte termijn in en draag zorg voor een goede bekendheid met deze regels onder gedetineerden.
2. Draag zorg voor de invoering van een nieuw dagprogramma dat volledig in overeenstemming is met geldende normen. Ga na welke voorwaarden vervuld moeten zijn om het tijdstip van aanvang en van einde dagprogramma in overeenstemming te brengen met de tijden die ook in andere penitentiaire inrichtingen gehanteerd worden.
3. Kijk kritisch naar de momenten in het dagprogramma waarop gedetineerden voeding verstrekt krijgen. Breng deze momenten in lijn met wat gebruikelijk is in andere penitentiaire inrichtingen. Spreid de momenten waarop gedetineerden in de isoleercellen voeding verstrekt krijgen beter over de dag.
4. Biedt ook gedetineerden die na 16.00 uur nieuw in de inrichting binnenkomen de mogelijkheid om direct een relatie te bellen.
5. Draag er zorg voor dat alle gedetineerden met schoolgaande kinderen minimaal een keer per maand door deze kinderen bezocht kunnen worden.
6. Voorkom dat activiteiten van de geestelijke verzorging in het dagprogramma samenvallen met andere activiteiten.
7. Laat de medische dienst alle afgezonderde gedetineerden dagelijks bezoeken.
8. Realiseer voor het gehele hvb een uniforme werkwijze voor de verzorging van afgezonderde gedetineerden.
9. Voorzie in een beklagzaak de commissie van toezicht van Het Schouw en Demersluis tijdig van opgevraagde informatie, zodat deze binnen vier weken na ontvangst van het klaagschrift uitspraak kan doen. Overleg met deze commissie van toezicht hoe de totale afhandelingstermijn verkort kan worden.
10. Overweeg om het screeningsproces te herzien om te bewerkstelligen dat een ruime meerderheid van de gedetineerden bij eerste plaatsing volledig gescreend is.
11. Ontwikkel vóór eind 2011 een visie op bejegening.
12. Geef, voor zover mogelijk, duidelijk de vluchtroutes aan.
13. Realiseer cameratoezicht op kwetsbare locaties als de luchtplaatsen en de gang van de isoleerafdeling in Het Schouw. Voorzie in de technische mogelijkheid om camerabeelden van kwetsbare locaties op te slaan ten behoeve van de reconstructie van geweldsincidenten. Geef hierbij prioriteit aan het opslaan van beelden uit de gedetineerdenliften.
14. Draag er zorg voor dat piw'ers structureel deelnemen aan het PPO.
15. Voer urinecontroles uit in een daarvoor ingerichte ruimte die voorzien is van hulpmiddelen die fraude kunnen voorkomen.
16. Voorzie alle instructies van een datum zodat duidelijk is wanneer ze voor het laatst geactualiseerd zijn. Stel ook voor de controle van overige ruimten waar gedetineerden regelmatig verblijven een instructie op en houd van deze controle een eenduidige registratie bij. Houd ook van de uitvoering van celinspecties een eenduidige registratie bij.
17. Draag er zorg voor dat bij aanvang en aan het einde van het lichten personeel het aantal gedetineerden telt.
18. Stel Penitentiaire Scherpste structureel aan de orde in werkoverleggen.
19. Voorzie in beleid voor het regelmatig actief rouleren van personeel tussen teams en draag er zorg voor dat dit ook gebeurt.
20. Monitor, zoals voorgenomen, het proces van de besluitvorming rond het vrijhedenbeleid en de resultaten van de verloftoekenning.
21. Informeer gedetineerden schriftelijk over de v.i.-procedure. Bijvoorbeeld door deze procedure, zoals voorgenomen, in de huisregels te beschrijven.

22. Streef op het terrein van nazorg een uniforme werkwijze na en leg deze vast.
23. Ontwikkel beleid ter voorkoming van agressie en geweld tussen medewerkers.
24. Blijf investeren in meer continuïteit in de aansturing.
25. Pak het hoge verzuimpercentage aan.
26. Realiseer structureel teamoverleg voor piw'ers.

Bijlage 3 Afkortingen

bad	binnenkomst afdeling delinquenten
BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
BHV	bedrijfshulpverlening
bsd	bureau selectie- en detentiebegeleiding
bva	bevolkingsadministratie
EVZ	extra zorg voorziening
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
EPR	European prison rules
ESA	externe security audit
hvb	huis van bewaring
IBT	Intern bijstands team
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
md	medische dienst
MDO	multidisciplinair overleg
mmd'er	medewerker maatschappelijke dienstverlening
mpc	meerpersoonsgebruik
OR	ondernemingsraad
Pbw	penitentiaire beginselenwet
pi	penitentiaire inrichting
piw'er	penitentiair inrichtingswerker
PMO	psycho medisch overleg
PPO	praktisch penitentiair optreden
Pva	Plan van aanpak
pve	programma van eisen
RI&E	risico inventarisatie en -evaluatie
ROC	regionaal opleidingscentrum
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming
SDGW	sectordirecteur gevangeniswezen
TR	terugdringen recidive
VCA	veiligheidscertificaat aannemers
VD	vestigingsdirecteur
vi	voorwaardelijke invrijheidstelling
VMZ	verantwoorde medische zorg
ZBBI	Zeer beperkt beveiligde inrichting

Bijlage 4 Bronnen

BASAM resultaten 2007
Calamiteitenplannen
Capaciteitsoverzicht
Communicatiestructuur
Dagprogramma's
Dienstinstructies PI Over-Amstel
ESA 2008 en PvA n.a.v. ESA
Formatie- bezettingsoverzicht
Gedetineerdensurvey 2007
Huisregels PI Over-Amstel
Interne meting PIOA toetsingskader ISt versie 21-09-2010
Jaarplan 2010, PI Over-Amstel
Jaarverslag 2009, PI Amsterdam
Leidraad voor straf en maatregelenbeleid
Meldingen bijzondere voorvallen 2010
Nota 'Op weg naar een HvB' van 28 juli 2010
Organogram
Overzicht opgelegde straffen en maatregelen in 2009 – 1^e helft 2010
Overzicht personeelsformatie
Overzicht RI&E actiepunten, maatregelen en deadlines
Overzicht stand van zaken plan van aanpak n.a.v. ISt rapport 2009
Overzicht urinecontroles 2009 en 1^e helft 2010
Resultaten audit BVA
Resultaten FIT KIT 2009 en 1^e helft 2010
Resultaten monitor Agressie en Geweld 2007
Verslagen MDO
Verslagen teamoverleg piw'ers en complexbeveiligers
Verzuimpercentage 1^e helft van 2010
Vier-maandsrapportages, laatste 2009 en eerste 2010

Bijlage 5 Inspectieprogramma

Dag 1, dinsdag 28 september: locatie Het Schouw

	<i>Parallel programma</i>	<i>Parallel programma</i>
9.00-10.30 uur	Aankomst en interview directie Kennismaking met contactpersoon, installatie werkkamer, introductie bij de directie (VD + plv. VD's), gesprek directie torenoverschrijdende aspecten, korte toelichting programma en werkwijze	
10.30-12.00 uur	Rondgang door en schouw van centrale locaties (bad, BVA, Entree + CP, bezoekeruimte, zorg) Aansluitend rondgang door en schouw van Het Schouw: luchtplaats, sportfaciliteiten, opleiding, bibliotheek, iso o.l.v. leidinggevende beveiliging of leidinggevende het Schouw.	
12.00-12.30 uur	Lunch in werkkamer	
12.30-13.30 uur	Interview plv. Vestigingsdirecteur (het Schouw) Gesprek met plv VD aan de hand van documentatie en actuele ontwikkelingen	
13.45-15.15 uur	Interview gedetineerden (het Schouw) - minimaal 4 en maximaal 6 - afkomstig van verschillende afdelingen - bij voorkeur met daarbij een vertegenwoordiger van de Gedeco	Werkwijze Leefafdelingen / Arbeid / BSD (het Schouw) Inspecteurs aanschouwen de reguliere gang van zaken op de afdelingen en bezoeken de Arbeid (Wasserij) en het BSD (gevestigd in Demersluis) om dossiers in te zien.
15.30-16.30 uur	Interview medewerkers afdeling Gedetineerdzaken: medewerkers MMD & TR (PI breed)	Werkwijze BAD en BVA (PI breed) Inspecteur bezoeken het BAD en de Bevolkingsadministratie en vullen een checklist in. Daarbij spreken ze met aanwezige medewerkers en hebben inzage in dossiers BVA
16.30 -17.00 uur	Interne evaluatie dag 1	

Dag 2, woensdag 29 september: locatie Het Schouw

9.00-10.30 uur	Interview executieve medewerkers (het Schouw) (maximaal 7 vertegenwoordigers van verschillende afdelingen uit de functiegroepen beveiliging en piw)	Werkwijze bezoek (PI breed) en luchten (het Schouw) Inspecteurs beschouwen de activiteiten luchten en bezoek en vullen een checklist in NB: begeleiding gewenst
10.45-12.00 uur	Interview hoofd beveiliging en teamleiders beveiliging, BHV-coördinator en preventiemedewerker (PI breed) Check incidentregistratie veiligheid inclusief UC's en celinspecties	10.45-11.15 uur Werkwijze hoofd facilitaire zaken Inspecteurs bezoeken hoofd facilitaire zaken en vullen checklist in (duur ± 30 à 45 min). ----- 11.15-12.00 uur Bijwonen teamoverleg/ MDO (het Schouw) door inspecteurs
12.00-12.30 uur	Lunch in werkkamer	
12.30-14.00 uur	Interview leidinggevenden leefafdelingen (het Schouw) Gesprek met 4 afdelingshoofden	Interview / werkwijze BOS (het Schouw) Inspecteurs bezoeken bibliotheek, onderwijs en sportfaciliteit en vullen een checklist in (Schouw, wel reeds bezocht maar nu een diepgaander bezoek). NB. Begeleiding gewenst
14.15- 15.30 uur	Interview gedetineerden individueel (het Schouw)	Werkwijze afdeling Arbeid (PI breed) Inspecteurs bezoeken arbeid (Demersluis en Weg) in verschillende torens en spreken met leiding en werkmeesters aan de hand van checklist
15.45 -17.00 uur	Interview zorgstaf (PI breed) Gesprek met hoofd medische dienst, (zo mogelijk) arts, verpleegkundige, psycholoog	Interview medewerkers afdeling Gedetineerdzaken: hoofd BSD en medewerkers BSD
17.00-17.30	Interne evaluatie dag 2	

Dag 3, maandag 4 oktober: locatie Demersluis

	<i>Parallel programma</i>	<i>Parallel programma</i>
9.15-10.00 uur	Rondgang door en schouw van Demersluis (luchtplaats, sportfaciliteiten, opleiding, bibliotheek, iso,)	
10.00-11.00 uur	Interview plv. Vestigingsdirecteur (Demersluis) Gesprek met plv VD aan de hand van documentatie en actuele ontwikkelingen	
11.00-12.30 uur	Interview leidinggevenden leefafdelingen (Demersluis) Gesprek met 4 afdelingshoofden	Inzage documentatie in <u>extra</u> werkruimte 1St + Schouw luchten (Demersluis) Inspecteurs checken documentatie aan de hand van bevindingen inspectie.
12.30-13.00 uur	Lunch in werkkamer	
13.00-14.45 uur	Interview executieve medewerkers (Demersluis) (maximaal 7 vertegenwoordigers van verschillende afdelingen uit de functiegroepen beveiliging en piw)	Interview gedetineerden (Demersluis) - minimaal 4 en maximaal 6 - afkomstig van verschillende afdelingen bij voorkeur met daarbij een vertegenwoordiger van de Gedeco
15.00-16.30 uur	Interview / werkwijze BOS (Demersluis) Inspecteurs bezoeken bibliotheek, onderwijs en sportfaciliteit en vullen een checklist in. NB. Begeleiding gewenst + Inzage documentatie in <u>extra</u> werkruimte 1St	Werkwijze Leefafdelingen / Arbeid / BSD (Demersluis) Inspecteurs aanschouwen de reguliere gang van zaken op de afdelingen en bezoeken de Arbeid en het BSD om dossiers in te zien. NB. Begeleiding gewenst
16.30-17.00 uur	Interne evaluatie dag 3	

Dag 4, dinsdag 5 oktober: locatie De Weg

	<i>Parallel programma</i>	<i>Parallel programma</i>
9.15-10.00 uur	Rondgang door en schouw van De Weg (luchtplaats, sportfaciliteiten, opleiding, bibliotheek, iso,) o.l.v. leidinggevende het Schouw.	
10.00-11.00 uur	Interview plv. Vestigingsdirecteur (De Weg) Gesprek met plv VD aan de hand van documentatie en actuele ontwikkelingen	
11.00-12.30 uur	Interview leidinggevenden leefafdelingen (De Weg) Gesprek met 4 afdelingshoofden	11.00-12.00 gesprek medezeggenschap (VCMV)
		12.00-12.30 Inzage documentatie in <u>extra</u> werkruimte IST Inspecteurs checken documentatie aan de hand van bevindingen inspectie.
12.30-13.00 uur	Lunch in werkkamer	
13.00-14.30 uur	Interview executieve medewerkers (De Weg) (maximaal 7 vertegenwoordigers van verschillende afdelingen uit de functiegroepen beveiliging en piw)	Interview / werkwijze BOS (De Weg) Inspecteurs bezoeken bibliotheek, onderwijs en sportfaciliteit en vullen een checklist in. NB. Begeleiding gewenst
14.45-16.15 uur	Interview gedetineerden (De Weg) - minimaal 4 en maximaal 6 - afkomstig van verschillende afdelingen bij voorkeur met daarbij een vertegenwoordiger van de Gedeco	Werkwijze Leefafdelingen / Arbeid/ BSD (De Weg) Inspecteurs aanschouwen de reguliere gang van zaken op de afdelingen, bezoeken de Arbeid en het BSD om dossiers in te zien NB. Begeleiding gewenst
16.15-17.00 uur	Interne evaluatie dag 4	

Dag 5, dinsdag 12 oktober

8.45-10.15 uur	Interview gedetineerden individueel (Demersluis)	Interview gedetineerden individueel (De Weg)
10.30-12.00 uur	Interview medewerkers afdeling integriteit: Gesprek met twee medewerkers	Bezoek stiltecentrum inclusief interview geestelijke verzorging Inspecteurs bezoeken het stiltecentrum en gaan in gesprek met geestelijke verzorgers.
12.00-13.30 uur	Lunch en interview: met cvt's Het Schouw, Demersluis en De Weg in werkkamer	
13.30-15.00 uur	Vorbereiding terugkoppeling in werkkruimte ISt Oriëntatie restpunten Indien nodig wordt nagegaan of er ten aanzien van criteria nog vraagpunten zijn.	
15.00-16.00 uur	Korte terugkoppeling bevindingen doorlichting aan directie	

Bijlage 6 Geografische ligging PI